Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 101 (17224) | 1986 оной апрелиин 30, среда | Сэн 3 мүн.

...ЭЛЖЭЛГЫН ...ИДХЭХЫ ХАҺА

...ын ажахы бүхэндэ мүноо малай үбэлжэлгын
...юусалгатай, шиидхэхы үень ороод байна. Энэ шу-
... һүүлшын һарада бухы адууһа малаа, шубуудаа
...арза хоролтогүйгөөр, хүсэ шадалыень муудуу-
... ондо оруулха, тэдэнэй ашаг шэмыень доошо-
... мяха, һү, үндэгэ, ехээр үйлэдбэрилхэ гээшэ
... шухала болоно.

... колхоз, совхозуудта малай үбэлжэлгын ябасые,
...ай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба худалдаха түү-
... дүүргэлтые хаража үзэхэдэ, байгша оной үнгэр-
... соо энэ талаар яһала хүдэлмэри ябуулагдаа гэ-
...үгүй. Республика гүрэндэ мяха худалдаха хахад
... түсэбые 59, һү — 55, үндэгэ тушааха даабарияа
... дүүргээд байна. Мүн эбэртэ бодо малай, га-
... толгой, нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо, яһала
...агдаа. Эхэ малһаа түл абалга мүноо үедэ эмхи-
...ябуулагдана. Һүүлэй дүнгөөр республика дотор дүн
... тугал, 43.248 поршоонхо, 566,2 мянган хурьган
...түлжүүлэгдэжэ байна.

... оной апрелиин нэгэнэй байдалаар республика нэ-
...варталай туршада 123,8 мянган центнер мяха үй-
..., Үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо, 17,8 мянган
... ехэ мяха абаа. Илангаяа Хойто-Байгалай, Сэлэн-
...мхааанай, Загарайн, Прибайкалиин районуудай кол-
...озуудай мяха үйлэдбэрилгээ эрид дээшэлүүлжэ ша-

...жэлнүүдэйхидэ орходоо, адууһа малайнгаа үбэл-
... эмхитэйгээр үнгэргэжэ байһан республикымнай
...овхозууд нэгэдэхи кварталай туршада дүн хамта
... мянган центнер һү һаажа, нёдондоной энэ үеынхи-
...лхада, һү һаалгаяа 35,7 мянган центнерээр дээшэ-
... байха юм. Үнгэрһэн хугасаа соо һү ехээр һааһан
... Хойто-Байгалай, Яруунын районууд, сагаан эдеэ
...рилгээ нёдондонойхиһоо нилээд дээшэлүүлээ.

...бликын шубуушад энэ жэлэй малай үбэлжэлгын
... суглуулха талаар яһала амжалтатай хүдэлжэ
... Тэдэнэр нэгэдэхи кварталай үедэ дүн хамта 44.533
...ндэгэ, суглуулаа гэхэ гү, али, нёдондоной энэ үеын-
...ходоо, 13 центнерээр ехэ үндэгэ абаа.

...эрэй байдалаар олохон колхоз, совхозууд ниигэ-
...ай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхын хажуу-
..., һүн, үндэгэ ехээр абажа, гүрэндэ худалдаха
... амжалтатай дүүргэжэ ябана. Тиимэ ажахынуу-
...һаа Тарбагатайн районой «Маяк», Мухар-Шэбэ-
...ой «Знамя Ленина», Бэшүүрэй районой «Побе-
...гын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхо-
... Зэдын районой Оёорой, Хоринн районой Хүрбын,
... районой Хандалын совхозуудые нэрлэжэ болоно.
... харюусалгатай хаһые үнгэргэхэдөө, ажалдаа түрүү
...эл үргэнөөр хэрэглэжэ, эрдэм-техникын дэбжэлтын
...нуудые нэбтэрүүлжэ, адууһа малай тоо толгой оло-
..., үүлтэрыень һайжаруулха, зүбөөр эдеэлүүлхэ талаар
... хүдэлмэри ябуулаа.

...й хамта КПСС-эй XXVII съезд дээрэ табигдаһан
... ёһоор, бодото байдалаа хаража үзэхэдэ, олохон
...дта, ажахынуудта мал ажалые саашадаа эрид хүг-
... эдээнһээ һайн шанартай продукци абаха зорилгын
...арай үшөөл гүйсэд дүүрэнээр сэгнэгдээгүй байһа-
...пишэлтэй. Энээнһээ уламжалан мүноо жэлэй үбэл-
... үедэ диилэнхи колхоз, совхозууд бухы бии байгаа
...омжонуудаа гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэжэ шадаагүй.
..., Бэшүүрэй, Баунтын, Хяагтын районуудай ажа-
... байгша ондо, нёдондонойхидо орходоо, мяха үйлэд-
... эрид доошолуулһан байха юм. Эдэ районууд
... тушаагдаха малаа саг соонь бэлдэжэ, шахан тар-
...үй дээрэһээнь иимэ ушар тохёолдоо.

... жэлэй малай үбэлжэлгын үедэ үбһэ тэжээлээр хэ-
...ар хангагдаһаншье һаа, зарим районууд 3 һарын
... үнеэн бүриһөө республикын дунда зэргын хэм-
... доошо һү һаагаа. Тодорхойлбол, республика дотор
...бүриһөө 427 килограмм һүнэй һаагдаад байхадань,
... райондо — 286, Баргажанай райондо — 338,
... Хурамхаанай районуудта — 312, Ахын райондо —
...грамм һүн абтаа. Энэ үрэ дүн юундэ иимэ ехэ ил-
... гэхэдэ, дээрэ дурсагдагша районуудай ажахынуу-
...эдэйнь һү шэмэнь дээшэлнэгүй, энэ талаар тодор-
...рижээн саг соогоо абтанагүй. Илангаяа мүноо үедэ
... тэжээлэй барагдажа байһан хаһада, бии байгаа тэжээ-
...гүй бүйлуулан, малдаа үгэхэ гээшэ тон ехэ удха
.... Тэд зарим колхоз, совхозуудта энэ харюусал-
... хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Энээнһээ
... ехэ продукци дутуу абтана.

...үбэлжэлгын үедэ республикын бухы районуудта малай
... үшөөл ехэ байһаар. Жэшээлхэдэ, үнгэр-
... соо республика дотор 6237 эбэртэ бодо мал,
..., 6930 гахай, 507 адуун гарзалаа. Иимэ байдал юун
... болооб гэхэдэ, фермэ, гүүртэ, отаринуудта адууһа
... хурьга эмшэлхэ, тураһан, мууаһан залуу малые
...лгажа, һайн харууһанда, тэжээл дээрэ табиха хүдэл-
... ёһоор эмхидхэгдэнэгүй. Зарим малшад, мэргэжэлтэд,
...рнууд ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандана. Эдэ бү-
... боложо, Загарайн, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Бэшүүрэй,
... районуудта тугал, Прибайкалиин, Кабанскын, Хяагтын
...удта поршоонхо, Хяагтын райондо хурьган олоор гар-
... байха юм.

...нуудай эхэ малаа үхүүлжэ үсөөрүүлхэһээ гадна тэрэнээ
... һубайруулжа, түл түрэсэ үсөөнөөр абаһан дээрэһээнь,
...агда бухы дээрээ ехэ хохидол ушаранхай. Жэшээлхэдэ,
... оной туршада зуун эхэ мал бүхэнһөө оройдоол 32
... хурьган, абтаад байна. Захааминай, Ахын,
..., Хэжэнгын, Загарайн, Яруунын районуудта тугал,
... бүришье үсөөн абтанхай.

... үбэлжэлгын үедэ туранхай, жэжэ мал мяханда ту-
..., нилээд гарзада ороо. Энэ талаар бирагүй үрэ дүн-
... колхоз, совхозууд саашадаа эдэ бухы дутагдалнуудаа
...усадхаха хэмжээнүүдые абаха ушартай болоно. Ушар
... хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэдэ тушаагдаха малаа,
... шахан таргалуулгада табиха саг мүноо хүрэжэ ерэн-
...оринн районой Дээдэ-Тайлсын, Кабанскын районой Хан-
..., Зэдын районой Оёорой совхозуудай, Мухар-Шэбэрэй
...й «Искра», Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозуудай
...малаа шахан таргалуулдаг дүй дүршэлыень үргэнөөр
..., тэдэнэй мэргэжэл шадабариень олоной дунда
...үүлхэ гээшэ мүноедэрэй гол шухала зорилго мүн.

...ансккын, Хоринн, Мухар-Шэбэрэй районуудай ажахынууд
... тугалнуудаа боксово түхэлэй байрада байлгажа түл-
...дээ, үндэр дүнгүүдые туйлана. Тэд энэ түрүү онол
... хаанагүй зүбөөр хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй. Барга-
..., Яруунын, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Прибайкалиин, Түн-
..., Сэлэнгын районуудта тугалнууд боксово аргаар түл-
...дэгшье һаа тэндэ нарай малай гарзалалга үсөөрнэ-
...рэ дурсагдаһан эдэ бухы дутуу дунданууд малай үбэл-
... шиидхэхы хаһада саг дары усадхагдаха ёһотой. Тии-
... районуудай партийна, совет, хүдөө ажахын органууд,
..., совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ ха-
...татай хаһые онсо анхаралдаа абажа, эдэ дутагдалнуу-
...адхаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

АГРОПРОМЫШЛЕННА КОМПЛЕКСЫН АЖАЛШАД! ОРОНОО ЭДЕЭ ХООЛОЙ ЗҮЙЛНҮҮДЭЭР БОГОНИ БОЛЗОРТО ГҮЙСЭД ДҮҮРЭНЭЭР ХАНГАХА ГЭЭШЭ ТАНАЙ ПАТРИОТИЧЕСКА УЯЛГА МҮН!

КОМПЛЕКСЫН БУХЫ ҺАЛБАРИНУУДАЙ АШАГ ҮРЭ, ХҮДӨӨ НЮТАГТА АЖАХЫ ЭРХИЛЭЛГЫН ХЭМЖЭЭЕ ЭРИД ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭ ТУЙЛАГТЫ!

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудһаа).

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА 86

ХЭЗЭЭДЭ НАЙДАМТАЙ

РЕПОРТАЖ

— Иннокентий Петрович Филиппов хэды жэлдэ эндэхи таряалан дээрэ хүдэлнэб гэжэ тодорхойлон хэлэхэнь бэрхэтэйл байха даа. Минии бүри багахан үхибүүн ябахадамни тэрэ эндэ бригадираар хүдэлжэ байгаа һэн. Мүнөөшье болотор ажаллажал ябана ха юм. — гэжэ гуша һайса гарамгай наһанай механизатор манда хэлээ бэлэй.

Үнэхөөрөө, хабарай тарилгын үедэ гү, али намар тарла хуряалгын хаһада «Загачский» колхозой таряалан дээрэ ябахадаа, үндэр томо бэетэй, бууралтаһан толгойтой, түбшэн даруу, ёһотой найдамтай янзын энэ хүнтэй заатагүй уулзахат. Ямаршье орёо бэрхэтэй, шахардуу сагта тэрэнэй уур сухал боложо, хэн нэгэниие зэмэлжэ, шанга шангаар дуугаржа байхань оройдоошье харагдахагүй. Ажалайнь хэр ябажа байһан тухай һонирхоходо, үсөөхэн аад лэ тоб гэмэ тодо үгэнүүдээр ушар байдалые ойлгуулан хэлээд үгэхэ.

Мүнөө хабартаа иимэ хожом болотор үшөөл хүйтэн байжа, тарилгын урда тээхи хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулхын аргагүй, илангаяа бригадирта һанаата боломоор байдалай тохёолдоошье һаань, Иннокентий Петрович үлүү ехээр мэгдэнэгүй хэбэртэй.

— Саг соогоо дулаараадхёо һаань, һайн һааб даа. Тэзд хайшан гэхэбши. Сэбэр паарай, намар хахалагдаһан газарай шиниг нойтые алдахагүйн тула түүбэрилэн борнойлнобди. Үшөө хүсэд гэдэзгүй байһан газартань һаяар культиваци борнойлго хоёрые зэргэ хээд, хойноһоонь сеялкэнүүдые табижа тариха аабзабди даа. Бэшэ аргагүй. Хүйтэн газарые мүнөө миил ёһо дүүргэжэ борнойлходо өөдэтэй үрэ гарахагүй,— гэжэ И. П. Филиппов хэлэнэ.

— Энээнһээ боложо, эртын тарилгын болзор хойшолуулагдахань гээшэ гү?—,гэхэдэмни, тэрэ иигэжэ нэмэнэ:

— Үгы ааб даа. Ороoһото ургамалнууд саг соогоол тарригдаха. Имагтал бухы хүдэлмэрэз бүри богони болзорто дүүргэхын тула шангаханаар хүдэлхэ болонобди.

Үнгэрһэн жэлэй эхеэр тракторно-таряан ажалай тус бригада ороoһо, илангаяа үрэһэнэй тарла, мүн тэжээлэй ургамалнуудые ургуулха тусхай мэргэжэлтэй комплекс болгогдоо һэн. Байгша ондо эндэхид бүхыдэнь 2450 гектарта гол түлэб шэниисэ, обёос тарижа байна. Тэрэнэйнгээ хахадһаа ехэнхиие сэбэр паар дээрэ, мүн ямар нэгэ силосэй ургамал гү, али хартаабха тарьяад, нёдондо намартаа ургасыень абажа, эртүүр хахалһан газарта тариха юм. Мүн 680 гектарта шэниисэ эршэмтэй технологиин ёһоор, эгээл һайнаар үтэгжүүлэгдэһэн, наринаар элдүүрилэгдэһэн полинуудта, «бурятская-34»; сортын эрхим шанартай үрэһөөр таригдахаар хараалагдана.

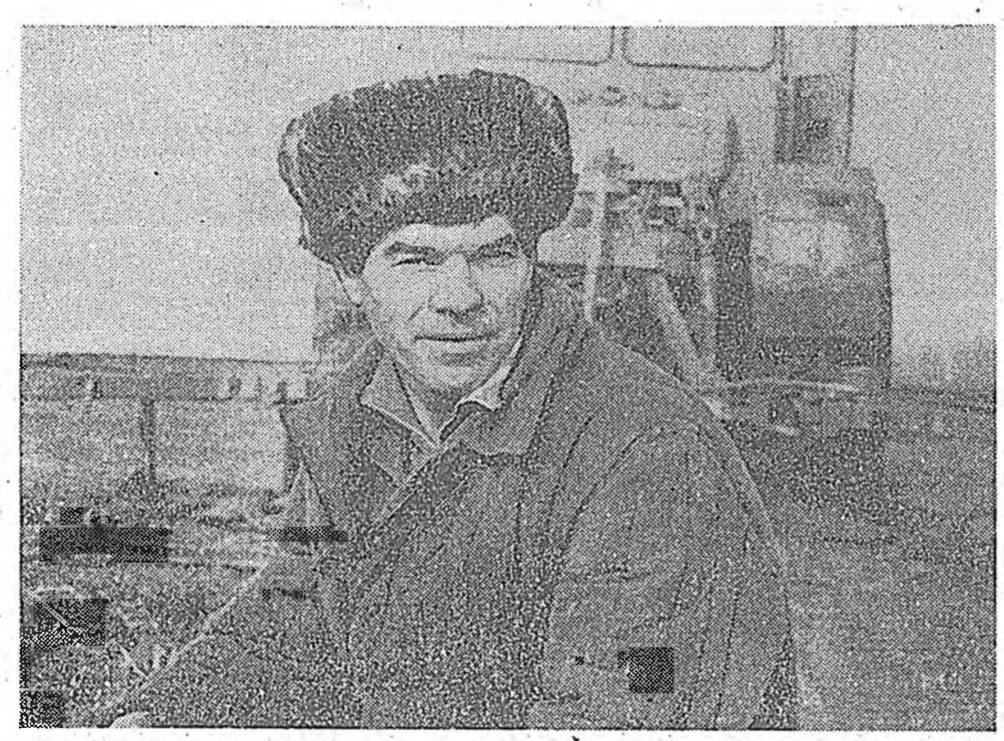
— Энэ жэлдэ таряалангай гектар бүриһөө хэды шэнээн ургаса абахаар түсэблэнэт?— гээд асуухада, нүхэр Филиппов иигэжэ хэлэнэ:

— Нёдондо бухы таряалангайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 20,1 центнер ургаса абажа, 21,9 мянган центнер түсэбэй орондо 54,3 мянга үлүүтэй центнер таряа хуряагаа һэмди. Мүнөө жэлдэ хабарһаа хойшо сагай уларилай бирагүйшэг эхи табяад байгаашье һаань, нёдондонойхиһоо доошо бэшэ ургаса абахын түлөө тэмсэхэл һанаатайбди.

Заганай нэгэдэхи комплексдо үсөөншэгшье һаа, дүршэл шадабари ехэтэй механизаторнууд хүдэлдэг. Трактористнар Виктор Иванов, Виктор Леонов, Николай Решетников, Михаил Ревенский болон бусад техникээ өөһэдөө һайнаар заһабарилаад, агрегадууд болгожо холбоод, түрүүшын ээлжээндэ хүрьһэнэй шиниг нойтые хушаха борнойлго хэжэ, хүрьһэ зөөлэрүүлжэ байна. Мүн хэдэн агрегат паар дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулаа. Иигээд майн 3—5-һаа хойшо эндэхид эртын ороoһото ургамалнуудые тарижа эхилхэнь.

— Манайда ДТ-75 түхэлэй 9 трактор, хүсэ ехэтэй К-700 түхэлэй 3 трактор бии. Эдэ бухы техникые үдэр бүхэндэ дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэжэ шадаа һаа, ороoһо таряагаа хүдэлмэриин 8—9 хоног соо тарижа дүүргэхэ аргатайбди. Колхозой правлени, партийна организаци, профком социалис мүрысөөнэй шэнэ гурим зохёожо баталаа. Тэрэнэйнь дүн табан хоног бүхэндэ согсологдожо байха юм. Манай комплексынхид бусадһаа заахашье гээгдэхэгүй, аргатайл һаань, ахижа гарахые оролдохо ааб даа.— гэжэ бригадир найдангяар хэлээ һэн.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эндэхи үнинэй механизаторнуудай нэгэн М. Я. Ревенский һаяар үрэһэ тариха газарые элдүүрилжэ байнхай.

Авторай фото.

Мухар-Шэбэрэй район.

АШАЯА ХАРЮУЛХАЛ БАЙХА

Ороoһо таряанай, тэжээлэй ургамалнуудай тогтууритай һайн ургаса абадаг болохо гээшэ хүдөө ажахын бухы үйлэдбэриие хүгжөөхэ, илангаяа Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ шиидхэхы удха шанартай байна.

Жэшээлхэдэ, һүүлэй арбаад жэлдэ манай Оёорой совхоздо таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 13,6—14 центнер ороoһоной, 115—120 центнер силосэй ногоон намаагай, сабшалангай гектар бүриһөө 17—18 центнер үбһэнэй хуряагдадаг болоһонһоо хойшо бухы һалбарида продукци үйлэдбэрилгэ хараа байса дээшэлээ. Илангаяа мяха, һү, ноoһо гүрэндэ худалдаха түсэб жэлһээ жэлдэ үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Ажахын экономико улам бэхижэжэ байна.

Хэнэйшье мэдэһээр, энэ үшөөл бага ургаса гээшэ ааб даа.

Эрдэм ухаанай үндэһэ баримтатайгаар, тусхай зональна гуримаар газар таряалангаа эрхилжэ, эршэмтэй түрүү технологиин ёһоор таряа, тэжээлэй ургамалнуудые тарижа ургуулха, найдамтай баян ургаса абадаг болохо асуудал точ хурсаар табигдажа байна бшуу.

Энэ жэлдэ бидэ ажахыдаа бүхыдэнь 3600 гектарта ороoһо таряа, тэрэ тоодо 1400 гектарта шэниисэ, тэды шэнээн газарта обёос тарихабди. Бухы шэниисээ, мүн обёосой зарим хубиие эршэмтэй, түрүү технологиин ёһоор тарижа ургуулхаар хараалнабди. Тиигэхын тула нёдондо зундаа, намартаа бухы сэбэр паарaa гол түлэб хүрьһэ урбуулдаггүй техникээр 2—3 дахин элдүүрилжэ, ехэнхидэнь минеральна үтэгжүүлгэ, заримдань шэбхэ оруулаа һэмди. Бидэ таряанай газарай гектар бүхэндэ дунда зэргээр 80—100 хүрэтэр килограмм минеральна үтэгжүүлгэ хоёр-гурба таһалжа оруулдагбди. Тиихэдэ үтэгжүүлгын ашаг үрэ дээшэлдэг байна.

Эршэмтэй, түрүү технологиин үшөө нэгэ шухала юумэнь гэхэдэ, үрэһэн. Байгша ондо энэ технологёор ургуулагдаха бухы шэниисэмнай «бурятская-34», «бурятская-79» сортын, ехэнхидээ 1-дэхи, 2-дохи классай үрэһөөр таригдаха юм.

Нёдондо түрүүшынхеэ 600 гектарта энэ технологи хэрэглэгдэжэ, тракторно-таряан ажалай нэгэдэхи бригадада (бригадирынь А. А. Петров) гектар бүриһөө дунда зэргээр 15,4 центнер шэниисэ хуряагдаа һэн. Эндэ зарим газарһаань гектарай 25 хүрэтэр центнер ороoһон абтаа.

Хүнүүдэй дааһан ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандаһанһаа, тэдэнэй үндэр мэргэжэл шадабариһаа нилээд ехэ юумэнэй дулдыдадагынь мэдээжэ. Энэмнай шэнэ түрүү аргануудые зүбөөр хэрэглэхэ, тэрээнһээ һайн үрэ дүн туйлаха хэрэгэй баһал шухала эрхэ нүхэсэлынь болоно. Газар элдүүрилхэдээ, үтэгжүүлгэ оруулхадаа, тарилга хэхэдээ, ургаса хуряахадаа бухы ажалаа эрхим шанартайгаар бүтээдэг, даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэжэ ябадаг механизаторнууд манайда олон. Трактористнууд Б. Г. Юсупов, Л. А. Юдин, Н. Б. Бумбуев, В. А. Цыбикжапов, Б. С. Чердонов, Н. С. Бадмаев, комбайнернууд В. С. Чердонов, Б. Г. Галсанов болон бусадые нэрлэжэ болоно.

Эдэмнай үнгэрһэн жэлэй намар-үбэлэй үедэ таряалан, сабшалан дээрэ 15 мянган тонно шэбхэ зөөгөө юм. Манай механизаторнууд бухы техникээ һайнаар заһабарилаад, эдэ үдэрнүүдтэ газартаа үтэгжүүлгэ оруулха, шиниг нойтыень бариха хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулжа байна.

Адууһа мал олоор үсхэбэрилдэг манай совхоздо үбһэ тэжээл ехээр, тэрэ мүртөө шэмэтэй, шанартайгаар бэлэдхэхэ гээшэ гол шухала зорилго мүн. Тиимэһээ илангаяа силосто сенажда оруулагдаха ургамалнуудые, корнеплодые баһал түрүү технологиин ёһоор ургуулха гэжэ оролдохобди. Бидэ 600 гектарта кукурузые наран сэсэгтэй холижо, мүн тэрэнэй зарим хубидань хабар эртэшэг хара таряа, шэниисэ, горох гэхэ мэтые холижо таридагбди. Үнгэрһэн жэлдэ манай кукурузашад А. П. Тугаринов, Т. И. Калмыкин гэгшэдэй звенонууд таряалангай гектар бүриһөө 110 центнер ургаса абаа һэн.

Шэмэтэ тэжээлдэ, витаминтай ногооной гурилда белогой ехэ байхын тула горох болон рапсын тарилгые жэл бүри үргэдхэнэбди. Һүүлэй хоёр жэлдэ хүсы үбһэнэй, доннигой тарилгые баһал ехэ болгообди. Илангаяа доннигой ургаса шэмэтэй һайн тэжээл ехээр үгэхэһөө гадна, газарай хүрьһэ үрэжэлтэй болгоно бшуу.

Ажахыда сабшалангай багашаг байһаниие хараада абажа, түбхын түрүүн ургасыень эрид дээшэлүүлхэ, үбһэнэй шанарые һайн болгохын тула жэл бүхэндэ 50—60 гектар газар үндэһөөрнь һайжаруулжа, үтэгжүүлгэ ехээр оруулжа, олон жэлэй ногоо таринабди. Энээнэй ашаар ямаршье жэлдэ сабшалангай гектар бүхэнһөө 19—20 центнер үбһэ абаха арга бии.

Бухы дээрэнь таряанай газарай ургасые дээшэлүүлхын тула үшөө юун хэгдэнэб гэхэдэ, ехэнхи полинуудай хүрьһые урбуулангүй элдүүрилнэ, һолоомоной узуур дээгүүр тарилга хэхэ сеялкэнүүдые хэрэглэнэбди. Сэбэр болон намарай паарые эгээл саг болзор соонь хахалнабди. Манайда гурбан болон табан политой севооборот хэрэглэгдэдэг юм. Эдэ бүгэдэ ашаяа хэзээшье харюулха байна.

Энэ жэлдэ таряалангай гектар бүриһөө 15—16 центнерһээ бага бэшэ ороoһо, 180 центнер хүрэтэр кукурузын ногоон намаа, 250 центнер корнеплод хуряажа абаха зорилготойбди. Мүн сабшалангай гектар бүхэнһөө 20—22 центнер үбһэн абтаха ёһотой.

Тиигэжэ шадаа һаа, урда жэлнүүдэйхитэй сасуулбал, бүдүүн тэжээл үйлэдбэрилгэ 60 гаран процентээр, шэмэтэ тэжээл 17—18 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Н. ИГОШЕВ,
Зэдын районой Оёорой совхозой ахамад агроном.

...РЕСС-КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

... болон Алас-Дурна
... иимэ үргэн ехэ, хүй-
... сагай уларилтай
... ашаглалгын жэ-
... түрэлтэнэй түүхэдэ
... байха. Экономикые
... ёһоор хүтэлбэрилгэ
... союзна удха шанартай
... комплексые эндэ
... арга олгобо гэжэ
... болон Алас-Дурна зү-
... үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые
..., эрдэм-техникын
... хурдадхалгын гол
... зорюулагдажа,
... 25-да СССР-эй Га-
... хэрэгүүдэй министер-
... түбтэ үнгэргэг-
... совет болон гадаадын
... пресс-кон-
... дээрэ тэмдэглэгдээ.
... Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, РСФСР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. И. Маслеников, Красноярска хизаарай арадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. В. Плисов, Яхадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Н. С. Охлопков, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Промышленна үйлэдбэриин экономикын ба эмхидхэлэй институдай директор А. Г. Гранберг тэрэниие үнгэргэбэ. Ази-Номгон далайн оршондохи уласхоорондын байдалые гуримшуулан һайжаруулхын тула харгы замуудые бэдэрхэ, хөөрэлдөө хэхэ арга олгоһон бүтэмжэтэй һайн ябуулгануудые хүгжөөн бэхижүүлхые СССР үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ. Совет правительствын һаяхан толилогдоһон мэдүүлгэ эндэхи арадуудай ерээдүй тухай анхарал оролдолгоор нэбтэрэнхэй байна.

Үргэн ехэ, энэ район нефть болон газ олзоборилгоор оронойнгоо эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангана, коксологдодог нүүрһэнэй ехэнхи хубиие үгэнэ, электрын эльшэ хүсэ ехээр үйлэдбэрилнэ, барилгын модо бэлдэнэ, загаһанай продукциин гурбанай нэгэ хубиһаа үлүүе тушаана гэжэ пресс-конференцидэ хабаадагшад Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй ажалшадай туйлалтануудтай журналистнуудые танилсуулхадаа тэмдэглэбэ.

Һүүлэй үедэ эндэ эрдэмтехникын дэбжэлтын нютагай үргэн ехэ программануудые зохёон бэелүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Шулуун нүүрһэ ехээр малтан абаһанай ашаар ороной зүүн районуудта түлишын промышленностиие хүгжөөхэ байнабди.

Байгаалиин нөөсэ баялигуудые сахин хамгаалгада, тэдэниие гамтайгаар хэрэглэлгэдэ мүн лэ ехэ анхарал хандуулагдаха байна бшуу.

Совет обществые хүгжөөлгын зорилгонуудые шиидхэхэдээ, манай орон тэдэниие уласхоорондын экономическа ажал ябуулгатай нягтаар холбоно гэжэ пресс-конференци дээрэ тэмдэглэгдээ. Энэ хэрэгтэ СССР-эй зүүн районуудай үүргэ хэлбэришэгүйгөөр ургана.

(ТАСС).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

«ТҮЙМЭРЭЙ ҮЕДЭ ГАРГАҺАН ШЭН ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түймэрэй үедэ үхибүүдые аршалхадаа харуулһан шэн габьяагай, эрэлхэг зоригой түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй нэрэһээ шагнаха:

«ТҮЙМЭРЭЙ ҮЕДЭ ШЭН ГАБЬЯА ГАРГАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Котоманова Надежда Давыдовнае — котельнын кочегар. Буряадай АССР-эй Хяагтын районой Харанхы тосхон.

Махоткина Екатерина Леонидовнае — хүдэлмэрилэгшэ, Улаан-Үдэ город, Буряадай АССР.

Черепанова Динарида Матвеевнае — Харанхын барилгын материалнуудай участогай параметристка, Хяагтын район, Буряадай АССР.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. ОРЛОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва. 1986 оной мартын 26.

ШАГНАЛ

Республикын сүүдэй органуудта удаан саг соо һайнаар ажаллаһанайнь, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Тарбагатайн районой арадай судья Роберт Фёдорович Алексеевые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

• • •

Олон жэлдэ һайнаар ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин финансын таһагай начальнигай орлогшо Борис Цыренович Галдановые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛАЙ ҮДЭР

ҮНДЭР НЭРЭ ЗЭРГЭНЬ УРМАШУУЛНА

Хойто-Байгалай геолого-шэнжэлэлгын экспедициин мастер В. А. Курбатовай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд бухы хүдэлмэрээ ажахын тоосооной гуримаар хэжэ, үйлэдбэриин ашаг үрые, хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлнэ. Эдэнэр газар үрэмдэдэг орёо нарин, бүтээсэ ехэтэй техникээ гурбан халаанай туршада ашаглажа, геолого-шэнжэлэлгын хүдэлмэри эрхим шанартайгаар бүтээнэ.

В. А. Курбатовай бригадын гэшүүд уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, газар үрэмдэхэ хүдэлмэрээ түргэнөөр хэжэ, даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Үнгэрһэн жэл уралан нарижуулгын 6 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 12 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абтаһан байха юм. Байгша оной эхинһээ гурбан дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээд байна.

Шэнэ онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ шадамар бэрхээр хэрэглэжэ, эдэбхи үүсхэл гарган ажаллаһанайнгаа ашаар лэ байгша оной нэгэдэхи кварталай даабариһаа гадуур 730 метр газар үрэмдэжэ, олоной дундаһаа шалгараа. Энэ бригадын гэшүүд «КПСС-эй XXVII съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн нэрэ солодо хүртэнхэй. Дүрбэн һарын даабари В. И. Ленинэй түрэһөөр 116 жэлэй ойн һайндэр дүүргэжэ, В. А. Курбатовай бригадын гэшүүд хабаяа харуулба.

Г. АЛФЁРОВ,
экспедициин хүдэлмэришэн.

ХУРЬГАДАА ҺАЙНААР ТҮЛЖҮҮЛНЭ

Жэл бүхэндэ горитойхон амжалта туйладаг Хурамхаанай районой Уланхаанай совхозой ахалагша хонишон Дамба Дамбиновай даадаг эхэ хонидой отарада түл абаха халуун хаһань эмхитэйгээр үнгэрөө. Эндэ 503 эхэ хониһоо 560 хурьган абтаад, гарза хоролтогүй түлжүүлэгдэнэ.

Тиихэдэ тус ажахын дүршэлтэй хонишод Евдокия Делбонова, Зинаида Очирова, Владимир Рабжаев гэгшэдэй даадаг отаринуудта хурьгад олоор абтажа, хараалагдаһан түсэбүүдынь амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ. Совхоз дотор байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 90 хурьган абтаа юм. Хонишод бухы хурьгадаа һайнаар түлжүүлжэ, бүрин бүтэнөөр ногоон дээрэнь гаргахын түлөө бухы хүсөө элсүүлнэ. Илангаяа бии байгаа тэжээлээ аша үрэтэйгээр гаргашалдаг байха юм. Тобшолбол, совхозой хонишод байгша ондо абаһан уялгаяа сүм дүүргэхын түлөө шармайн оролдоно.

В. БАТОРОВ.

ЗУУТАН СОЛОТОЙ

Загарайн районой Эрхирэгэй совхозой ахалагша хонишон, коммунист Святослав Цыдыпов байгша ондо дахинаа зуутанай зэргэдэ гараһанаа мэдүүлбэ. Тэрэнэй даадаг бишыхан коллектив энэ харюусалгатай хаһа соо үсэд шангаар хүдэлжэ, иимэ үндэр амжалта туйлаба бшуу. Мүнөө эндэ 600 эхэ хониһоо 650 хурьган абтаад, бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэжэ байна. Энэнь зуун эхэ хонин бүридэ тоолоходо, 108 хурьган абтаһан болоно.

Нүхэр Цыдыповэй хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд ажахы дотороо түрүүлэн зуутанай тоодо оробо гээшэ.

М. ОЧИРОВ.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ГАЗАР УРГАСААРАА СЭНТЭЙ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев, партиин XXVII съездэ КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл хэхэдээ, «Нэн түрүүн газарай үрэжэлые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахые тогтууритай һайнаар эрхилэлгын эрхэ нүхэсэл байгуулха тухай хэлэгдэнэ. Үндэр ашаг үрэтэй технологинуудые үргэнөөр хэрэглэхэ гээшэ амжалтын эшэ үндэһэн мүн гэжэ һүүлэй жэлнүүдэй дүй дүршэл харуулаа. Эдэ бүгэдэ асари ехэ ашаг үрэ үгэнэ»,— гэжэ тэмдэглэһэн байха юм. Үнэн дээрээ ажахымнай ургаса ургуулагшад һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ технологи, түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэһэнэй ашаар ороохо таряа, үбһэ тэжээл урдынхиһаа ехээр суглуулжа абадаг болоо. Тодорхойлбол, механизаторнууднай нютагайнгаа байгаалиин эрхэ байдалда тааралдуулан зональна гурим шадамараар нэбтэрүүлжэ, органическа болон минеральна үтэгжүүлгээ заабол уһалагдадаг газарта хэрэглэдэг болоһоной ашаар гол түлэб таримал ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлүүлэгдэһэн байна.

Газар — манай гол баялиг гэжэ хэлсэдэгбди. Газарай баян хэшэгые хүсэд дүүрэнээр абахын тула үрэжэлыень һайжаруулха хэрэгтэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхоздо таряалан, сабшалангай үрэжэлтэ хүрьһыень һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Илангаяа намартаа, мүн хабартаа малай гүүртэ, хонидой отарануудай газаагуурхи наг шэбхэ суглуулжа, уһалагдадаг газарта зөөжэ гаргахаар оньһожоруулагдамал звено эмхидхэгдэнхэй юм. Жэшээлбэл, үнгэрһэн жэлэй намар, октябриин 25-һаа наг шэбхэ поли, сабшаланда зөөжэ гаргаха габшагай хоёр һара соносхогдоо бэлэй. Энэ хугасаа соо хэгдэхэ ажалай түсэб зохёогдожо, бригада бүхэндэ үгтөө һэн.

Газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һарын эхинһээ Г. Г. Калашниковай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал отрядай механизаторнууд онсо эдэбхитэйгээр ажаллажа захалаа һэн. Наг шэбхэ суглуулжа поли, сабшаланда зөөжэ гаргаха хүдэлмэридэ хүсэтэй К-700 түхэлэй дурбэн, Т-150 түхэлэй нэгэ трактор хабаадуулагдаһан байха. Органическа үтэгжүүлгэ зөөжэ гаргаха үедэ манай дүй дүршэлтэй механизаторнууд М. Никитин, М. Варфоломеев, В. Кравцов, И. Калашников, С. Варфоломеев гэгшэд үдэр бүхэндэ нормоёо холо үлүүлэн дүүргэдэг байһан юм. Тобшолон хэлэбэл, намар орой болоһон хойно наг шэбхэ гаргаха габшагай хоёр һара соносхоходо, механизаторнууд олон үгэгүй дэмжээ һэн. Эндэ арсаха хүн байгаагүй. Бултадаа газарай үрэжэл һайжаруулгада али болохоор хабаадалсаха эрмэлзэлээ элирхэйлээ бэлэй. Тиимэл хадаа энэ габшагай хоёр һарын туршада отрядай гэшүүд хэзээ хэзээнэйхиһээ бүтээсэтэйгээр ажаллаһан байха.

Ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһэнэй ашаар лугомелиоративна оньһожоруулагдамал отрядаймнай гэшүүд хоёр һарын туршада 10 мянган тонно наг шэбхэ поли, сабшалан дээрэ зөөжэ гаргаха түсэбөө һара хахадай туршада сүм дүүргээ һэн. Хараалагдаһан даабаряа уридшалан бэелүүлһэн механизаторнууднай наг шэбхэ зөөхэ ажалаа үргэлжэлүүлһээр байгаа. Иигэжэ дурсагдагша отрядай гэшүүд 3500 тонно наг шэбхэ хартаабхын полидо, үлэгшыень уһалагдадаг тарилгын газарта гаргаа һэн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ газарай үрэжэл һайжаруулжа, ургасыень дээшэлүүлэнгүйгөөр улам олошоржо байгаа адууһа малайнгаа ашаг шэмыень нэмээхын аргагүй гээшэ. Тиимэһээ манай механизаторнууд урид хараалагдаһан түсэб-графигай ёһоор поли бүхэнэй үрэжэлыень үндэһөөрнь һайжаруулдаг болоо. Жэшээлбэл, үндэһөөрөө һайжаруулагдаха полиин гектар бүхэндэ 80—100 тонно хүрэтэр наг шэбхэ гаргагдадаг. Хэрбээ үрэжэлөөрөө бусадһаа түлюур муу байбалнь, органическа үтэгжүүлгэ ехээр зөөгдэдэг.

Тарилгын газарай үрэжэлые иигэжэ һайжаруулхада, ургасань эрид дээшэлүүлэгдэжэ, бүхы гаргашань түргэн болзорто харюулагдажа, саашадаа ургаса ургуулха һалбаримнай олзотой болгогдоно. Тусхайлан хэлэбэл, нёдондо сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье һаань, колхозоймнай механизаторнууд үндэһөөрөө һайжаруулагдаһан үрэжэлтэй паар дээрэ ороохото ургамалнуудые таряад, гектарай дунда зэргээр 23,6 центнер ороохо суглуулжа абаа бэлэй. Тиимэһээ байгша ондо ажахымнай механизаторнууд иимэ полиин ургасые улам дээшэлүүлхээр хараална гэхэ гү, али гектарай 25 центнерһээ бага бэшэ таряа хуряахаар шиидэнхэй.

Тогтууритай баян ургаса хуряахын тула үтэгжүүлхэ уһалхаһаа гадна һайн шанартай үрэһөөр тарилга хэхэдээ, саг болзорыень зүбөөр тодорхойлхо хэрэгтэй. Мүн ургасаяа һайнаар харууһалжа, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахаар бүхы хүдэлмэреэ эмхидхэхэ эрилтэ табигдадаг.

Нёдондо сагай уларил таарамжагүй байгаа. Намартаа ургаса хуряалгын үеэр хура бороо үдэрһөө үдэртэ орожо, ехэ һаад бэрхэшээл ушаруулаа һэн. Тобшолон хэлэхэдэ, зарим бригадамнай хабарһаа хойшо оролдожо ургуулһан ургасаяа бүхыдэнь сүм суглуулжа бираагүй. Илангаяа хартаабха багаар малтагдаа. Гектарай дунда зэргээр 93,6 центнер ургаса суглуулаабди. Ажахымнай хартаабхашад гектарай адагынь 100 центнер хартаабха хуряажа бэлэдхэхэ дүүрэн аргатай. Байгша онһоо хартаабха ехээр бэлэдхэжэ абахын тула ехэ ажал хэгдэхээр түсэблэгдэнэ.

Үбэлэй һарануудта ЛМО-гой гэшүүд Түгнынгөө сабшалан дээрэ 2000 тонно наг шэбхэ зөөжэ гаргаа юм. Иигэжэ гектар бүхэндэ 50—60 тонно органическа үтэгжүүлгэ гаргаһанай ашаар ногоонойнь ургасые эрид дээшэлүүлхэ зорилго хараалаа. Тусхайлбал, гектарай 20 центнерһээ бага бэшэ үбһэ сабшаха түсэбтэйбди.

Нёдондо хура бороогой таһалгаряагүй ороходо, намаг налхи газарнай уһанда абтажа, адхашье ногоониинь хуряагдаагүй үлэшоо һэн. Бидэ бүхыдөө хуряагдаһан сабшалангһаа гектарай дунда зэргээр 18,6 центнер үбһэ суглуулжа һурилөөбди. Энэ бага гээшэ. Сабшалангай ургаса дээшэлүүлхээр саашадаашье ехэ ажал хэгдэхэ ёһотой.

Манай колхоз олон жэлэй ногоо горитойхоноор таридаг байха. Зүгөөр ургасань һанаһанда хүрэмөөр бэшэ. Бидэ малай тэжээл элбэгжүүлхэ зорилго урдаа табиһан хадаа гектарай заабол 30 центнерһээ бага бэшэ үбһэ суглуулха тухай хэлсэнэбди. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ республика доторнай олон жэлэй ногоо тариһан зарим түрүү ажахынууд гектарай 60—70 центнер үбһэ сабшажа абана ха юм.

Сабшалан, таряалангай ургаса дээшэлүүлхэ гээшэ ганса нэгэ жэлэй хүдэлмэри бэшэ. Газарай ашаг шэмые улам дээшэлүүлхэ гэбэл, олон жэлэй түсгаар түсэблэгдэһэн ажал хэрэгтэй. Тиимэһээ бидэ энэ хүдэлмэреэ урид тодорхойлогдоһон түсэб-графигай ёһоор ябуулнабди.

Баян ургаса бултанайл оролдолгоһоо юм. Тиимэһээ түрэл партиингаа XXVII съезд дээрэ табигдаһан зорилгонуудые сүм дүүргэхын тула ажахымнай механизатор, луговод болон ургаса ургуулагшаднай бэлиг шадабаряа гарган ажаллажа захалба гээшэ.

А. КАЛАШНИКОВ.
Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутат.

Барилгын талмайнууд дээрэ

ХАНГАЛТЫН МУУҺАА ДУЛДЫДАЖ...

Һүүлэй жэлнүүдтэ Хурамхаан һууринай шэнжэ шарай барилгашадай оролдолгоор нилээд хубилаа. Районой түбэй хойто захада, түсэбэй ёһоор, шэнэ гостиница, кинотеатр, аптекэ, кафе болон социально-соёлой бусад объектнүүд, байрын гэрнүүд баригдажа, хүн зоной ажаһууха, ажаллаха эрхэ байдал һайжараа бшуу. Гоёор шэмэглэгдэн бодхоогдоһон эдэ байшангуудай хажууда дунда һургуулиин унжагайрһан барилга «үншэн» янзаар үзэгдэдэг һэн. «Бурятагропромстройн» Хурамхаанай ажахынууд хоорондын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын коллектив тус һургуулиие 1974 онһоо хойшо барина. Энэ барилгын «үнинэй түүхэ» тухай хөөрэхэ хүсэлтэй бэшэбди. Республикын газетэнүүдэй хуудаһануудта, бага, ехэ суглаанууд дээрэ энээн тухай нилээн хөөрэлдөөнүүд болоһон байха. Харин бидэнэр энэ барилга мүнөө ямар байдалтай, нютагай багашуул хэзээ шэнэ һургуулидаа орохо юм гэжэ мэдэжэ абаха нэгэл зорилготой иишэ ерээ һэмди.

Партиин Хурамхаанай райкомой хоёрдохи секретарь Н. Н. Козулинтай уулзажа, барилгын ябасаар һонирхобобди.

— Мүнөө колоннын ехэнхи хүдэлмэрилэгшэд һургуулиин барилгада ажаллана. Мүн эндэмнай, зүбшэн хэлсэгдэжэ табигдаһан графигай ёһоор, бусад эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, заһабарилга-барилгын участогай нэгэ бригада, һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад хүдэлнэ. Бүхыдөө зуугаад хүн болоно. Һуралсалай шэнэ жэлдэ үхибүүд шэнэ һургуулида һуража эхилхэ ёһотой. Иигэжэ бүгэдын хүсөөр энэ һургуулиин барилгые түргэдхэжэ, ашаглалгада тушааха зорилготойбди. Зарим материалнууд дуталдана. Гэбэшье хангалгын асуудал дары шиидхэхын тула яаралтай хэмжээнүүдые абадаг болообди,— гэжэ Н. Н. Козулин хөөрэбэ.

...Барилгын талмай дээрэ булта туха сүлөөгүй ажаллажа байгаа һэн. Томо бетон хабтагайнууд хабсаргагдан, хоёрдохи дабхар бодхоогдоно. Зарим хүдэлмэришэд модон ханануудта дараанса хадана. Байшангай ара талаарнь ябахада, байд гээд лэ эндэ-тэндэ гал ялараадхиха юм. Энэмнай электро-гагнууршад столово, актова зал, тир барихада хэрэгтэй түмэр зүйлнүүдые хабсарган гагнана бшуу. Тэрэ саанахана модошо дархашуул теплицэ, хабсаргагшад котельнэ барижа байба. Юрэдөө, барилгашад нюргаа тэниилгэхэ, толгойгоошье үргэхэ забда сүлөөгүй ажаллана гэжэ хараһаар ойлгохоор бэлэй.

Залуу мастер Александр Бадмаев барилгадахи байдалтай танилсуулха зуураа, иигэжэ хөөрэбэ:

— Мүнөө эндэ 9 бригада ажаллана. Үдын һүүл багаар нютагай дунда һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад ерэжэ, дараанса хадаха, бэлэдхэлэй бусад хүдэлмэри хэхэ юм. Заһабарилга-барилгын участогай Юрий Казаковскиин хүтэлбэрилдэг модошо дархашуулай бригада хэдэн үдэр хүдэлжэ байнхай. Материалнуудаар һайнаар хангагдаад байхадаа, хүдэлмэришэд заримдаа үдэшэ бо... хүдэлнэ,— гэжэ А. Бадмаев хөөрэ...

Иигэжэ хөөрэлдэһөөр ябатараа, ... Цыденовэй звеногой хүдэлжэ б... актова залай барилгада хүрэжэ ер... Каска-малгайнуудые үмдэһэн звено... шүүд арматура гагнана. Гагнуур... хүдэлмэриие һайса шудалжа, дүрш... дабари ехэтэй болоһон Жаргал ... вичтай танилсажа, ажал хэрэгүүдэй... нирхоо һэмди.

— Мүнөөдэр манай звено эдэ ... гагнан хабсаргажа дүүргэхэ ёһотой, ... лөөдэр столовын барилгада ... эхилхэбди, үгтэһэн даабаринуудые ... шанартайгаар дүүргэнэбди. Ажал ... эмхидхэгдэнэ гэхын аргагүй. Зар... электрод дуталдажа, миин байха с... радаг. Бага хүсэтэй, хуушан гурбан ... форматортайбди. Эдэмнай эбдэрэ... ехэтэй, шэнэ аппарадтай болохоор б... бди. Эдэ бүгэдэһөө уламжалан, ... бүтээсэ дээшэлнэгүй ха юм. Ажалай ... рам жэншэдгүй һайн гэхын аргагүй ... дэлмэришэдэй ажалдаа гарахагүй ... дал заримдаа ушарна. Иимэ ябадали... тэмсэлээ улам шангадханабди.

— Звенодомнай 4 хүдэлмэришэн ... лана. Залуу хүбүүд С. Тогмидон, ... дынеев хоёр хахад жэл хүдэлбэшье, ... налгын аппарадуудые гүйсэд шуд... оролдосотойгоор хүдэлнэ,— гэжэ ... Цыденов саашань хөөрэнэ.

Үнэхөөрөө ажалай журам ... руулха ушарнууд эндэ эрид үсөөр... рилгашадые хэрэгтэй бүхы матери... даар гүйсэд хангажа, миин байлга... һайнаар ажаллаха эрхэ байдал ... һаань, хүдэлмэриин саг миил һал... хагүй, журам бэхижэхэ һэн. Мүнөө ... хангалга нэгэ жэгдэ бэшэ заhда...

Энээн тухай ПМК-гай начальник ... Малиновский иигэжэ хэлээ һэн:

— Энэ һургуулиин сметнэ үнэ ... хэдэ, 1429 мянган түхэриг юм. Үшө... мянган түхэригэй барилга-хабсар... хүдэлмэри хэхэбди. ИС-04 түхэлэй ... сэлнүүдээр хангалга тон муу ... Энээн тухай эхи захагүй тон ех... рэлдөөнүүдэй 10 гаран жэл соо ... байгаашье һаань, «Бурятцелинстрой... мэр-бетон зүйлнүүдэй завод эдэ ... сэлнүүдые тон багаар үйлэдбэри... зандаа юм. 1984—1985 онуудай ... регель, колонно, бетоноор хэгдэһ... шалтын хабтагайнуудые абаабди, ... дээрээ 512 гадар панель асари... Улаан-Үдэһөө үшөө 66 панель ... мнай үлөөд байна. Иигээд лэ гол ... сэлнүүдээ мэдэлдээ абаад байхада, ... нээ зүбөөр, богонихон саг соо, һа... нартайгаар хабсаргаха ёһотойбди.

Тиигэжэ барилгын эршэ түргэ... жэшээтэй. Зунай һүүл һарада һург... байшан ашаглалгада тушаагдажа, ... ээдынь нүүжэ орохо аабза гэһэн... түрөө һэн.

Д. АМОГОЛОН...
манай ...

МҮРЫСЭХЭДЭ УРМАТАЙ

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүдэлмэришэд бага гаргашатайгаар, түргэнөөр барилга хэжэ, КПСС-эй XXVII съездын хараалһан асари ехэ зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ зорилготойгоор социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ, шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө эршэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Барилга-хабсаралгын 670-дахи поездын коллектив ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэхэ, социалис мүрысөөнэй үүргэ нүлөөе дээшэлүүлхэ талаар һүүлэй сагта бага бэшэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлжэ байнхай. Эдэнэр Таксимо посёлогто байрын гэрнүүдые, социально-ажаһуудалай байшангуудые, промышленна объектнүүдые барижа, үдэр бүриин даабари үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ гол шухала анхаралаа хандуулна.

— Манай барилга-хабсаралгын 670-дахи поездын коллектив 694-дэхи поездын хүдэлмэришэдтэй социалис мүрысөөнэй хэлсээ баталанхай. Байгша оной түрүүшын кварталай даабариһаа гадуур 770 мянган түхэригэй барилга хэжэ, 694-дэхи поездын хүдэлмэришэдые ахижа гараабди,— гэжэ 670-дахи поездын профсоюзай организациин түрүүлэгшэ Д. С. Бальжинов хэлэнэ.

Поездын хүдэлмэришэд байгша оной даабари болзорһоонь холо урид дүүргэхээр шиидэнхэй.

А. КРИВОЙ,
хүдөө бэшэгшэ.

ҺАЙН АЛХАМ ХЭГ...

Хэжэнгын районой ажахынууд арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй нэгэдэхи кварталай туршада гүрэндэ мяха, һү худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэө. 3,6 мянган центнер мяха тушааха ёһотой байһан һаа, тэрэнээ 869 центнерээр үлүүлээ гэхэ гү, али дүүргэлтэнь 125 процент болобо.

Энэ амжалтада «Первомайский», Хэжэнгын, Загаһатын, Чисаанын совхозуудай малшад хубитаяа ехээр оруулһан байха юм.

Гурбан һарын тур... дэхи совхозууд гүр... мянган центнер һү ... даабаритай байгаа, ... 149 центнерээр ... дүүргэбэ.

А. ЧИМ...

АЖАЛША БҮЛЫН АЛДАР

Өөһэдынгөө үнэн сэхэ ажалаар, гэр бүлынгөө жэшээтэ һайн һайхан ажабайдалаар, абари зангаараа нютаг соогоо хүндэтэй, түрүү хүнүүд тухайнь һонирхоо һеатнай, «Улаан Аха» колхозойхид эрхимүүдэйнгээ дунда Мария Доржиевна Владимир Махлеевич хоёрые заатагүй дурдахал байха.

Эдэмнай эдир залуу наһанһаа түрэл ажахыдаа адууһа мал олошоруулха, тэдэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, зүрхэ сэдьхэлэйнгээ халуун абьяас, бэлиг шадабариие зорюулжа ябаһан хүнүүд гээшэ. Мария бүри залуухан басаган ябахадаа һарлаг, хайнаг үнеэдэй гүүртэдэ һаалишанаар хүдэлөө. Харин Владимир Махлеевичэй колхоздоо хээгүй ажалынь үгы. Хада уулын, ой тайгын бэлшээринүүдтэ үхэрнүүдые, адуу моридые үбэл-зунгүй адуулаа, һүхэ барижа, шэнэ байшангуудые һайса бодхоогоо.

Һүүлэй найман жэлдэ энэ айлайхи ажахыдаа эхэ хонидые харууһална. Жэл бүхэндэл зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 100 хурьга абажа томо болгодог, хурьгадай шэгнүүр нэмээхэ, хонидһоо ноохо хайшалха түсэб болон социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэдэг юм. Хоюулаа коммунистнууд. Гэр бүлэдөө 9 үхибүүдые хүмүүжүүлнэ. Олонхи хүбүүд, басагадынь томо болоод, баһал ажахыдаа хүдэлжэ, Эхэ орондоо, зондоо туһатай хүнүүд боложо ябана. Бага нуудынь һургуулида һурадаг. Александр хүбүүниинь арбадахи класс дүүргээд, мүнөө эхэ эсэгэтэеэ хамта хүдэлнэ.

— Манайхин шэнги юһэ-арбан үхибүүдтэй, хамтын хэрэгэй түлөө шадал зэргээрээ оролдожо ябадаг зон захагүй бии ааб даа. Теэдшье үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлэнгүй яахабибди. Ямар һайхан үе сагта ажаһууна гээшэбибди,— гэжэ Мария Доржиевна хэлэнэ.

— Анханда аяар холын гэжэ тоологдодог Аха нютагаймнай зоной һуудал байдал жэл бүри ондоо боложо байна. Жэшээнь, колхоздомнай шэнэ гэр байра, соёлой байшан, һургуули гэхэ мэтэ олон баригдана. Айл бүхэндэ телевизор, мотоцикл, автомашина, шэнэ мебель бии болоо. Һуудал байдалнай саашадаа бүри һайн болохол. Гансал тэрэнэй түлөө булта үнэн сэдьхэлһээ оролдожо хүдэлхэ, ажахынгаа һалбаринуудые бүри хурданаар хүгжөөхэ, бүхы юумэндэ эрид хубилалта хэхэ ёһотойбди. Мүнөө сагаймнай эрилтэ иимэ бшуу,— гэжэ Владимир Махлеевич нэмэнэ.

Мүнөө энэ айлайхи 300 эхэ хонидһоо 310 хурьга абаад, томо болгожо байна.

Республикын бусад районуудай хонишодой бригадануудтай жэшэхэдэ, нэгэ отарада эдыхэн хонидые байлгаха гээшэ үсөөн шэнгеэр һанагдаха ааб даа. Теэд хуу үндэр орьёл-торьёл хада хабсагай, ой тайга газартай, хабтайжа харагдаха сабшалан, бэлшээриин үгы, ороохо таряанай ургадаггүй эндэхи эрхэ байдалда отара бүхэндэ олон хонидые байлгахын аргагүй.

— Хониднай түхэреэн жэлдэ эдэл хада уулануудай ара, үбэрөөр ой модоной захаар лэ бэлшэжэ хоолойгоо тэжээнэ. Зарим жэлдэ намар эртээнһээ саһан ехэ ороод, хабар хожом болотор хүйтэн байгаад, баһал мэгдэхээдэг. Һүүлэй үедэ колхозой хонишодойнгоо үбэлжөөнүүдэй хажуугаархи газарай модо, шулуу, бургааһа сэбэрлэжэ, сабшалан зарим тэды үргэдхэһэнэйнь ашаар 250—270 хүрэтэр центнер үбһэ бэлэдхэдэг болонхой. Бидэшье Дэбэһэг гэжэ газарайнгаа ногоое өөһэдөө наринаар сабшажа, хуряажа абадагбди. Тиигэжэ жэл бүри хурьгад олон абтана гээшэ,— гэжэ В. М. Ошоров хэлэнэ.

Газарай уйтан, тэжээл ехээр бэлэдхэхын аргагүйшье һаань, эндэхид ой тайгынгаа баялигые һайса хэрэглэхэ гэжэ оролдоно. Хонидоо адуулжа ябахадаа тэдэнэр зуниинь элдэб модо, бургааһанай ногоон намаа набшаһа, хээрын хүсы үбһэнэй сэсэг набша, ая-ганга гэхэ мэтые суглуулаад мэшээглэжэ, боолто болгон уяжа бэлэдхэдэг. Энээниие үбэлдөө халуун уһанда хэжэ дэбтээгээд, шүүһэтэйнь хурьгадта уулгахада, эдюулхэдэнь ехэл һайн байна бшуу. Талха таряанай тон хомор, витаминтай ногооной гурилай үгы байхадань, тиимэл тэжээл эдюулжэ хурьгадые һайн абана.

— Эхын уураг, һү һайса эдюулээд, үшөө элдэб намаа набшын, үбһэ ногооной шүүһэ уулгаад, наринаар харууһалаад байхада, хурьгад үбшэлхэ, гарзалха гэжэ байхагүй. Һүүлэй 4—5 жэлдэ манайда нэгэшье хурьган гарзалаагүй,— гэжэ М. Д. Самбаева хэлэнэ.

Нютагай хүнгэн бэшэ байгаалиин эрхэ байдалда үдэр бүхэндэ үнэн шударгыгаар ажаллаһанай ашаг лэ тэдэнэр амжалта туйлана гээшэ.

Д. МИЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Д. Самбаева, В. М. Ошоров.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

ЭРШЭМТЭЙ ТЕХНОЛОГИИН ҮНДЭҺЭН ДЭЭРЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай ороной олонхи регионуудта түрүү технологиин ёһоор шэниисэ ургуулжа, үндэр баян ургаса абадаг дүй дүршэл дэлгэржэ байна. Жэшээнь, нёдондо орон доторнай 17 миллион гектарта таряан шэнэ технологиин ёһоор ургуулагдажа, гектар бүриһөө 15—20 центнер хүрэтэр ороохон нэмэгдэжэ абтаа.

Манай республикын зарим ажахынууд баһал газар таряалан эрхилэлгын зональна гурим нэбтэрүүлжэ, ороохо таряа ургуулха технологиие нарижуулан һайжаруулжа, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана.

Тиимэһээ манай Буряад ороной ажахынуудта шэниисые хайшан гээд энэ түрүү технологиин ёһоор ургуулха арга боломжын бии байһан тухай Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэн, доцент В. П. Баиров энэ статья соо бэшэнэ.

1. ҮНДЭР БАЯН УРГАСЫН ЭХИН

Байгша ондо манай республикын колхоз, совхозуудта хүсэтэ, түрүү гэхэ гү, али интенсивнэ технологи хэрэглэгдэжэ, 100 мянган гектарһаа бага бэшэ газарта шэниисэ энэ аргаар ургуулагдаха байна. Тэрэнэй ашаар нилээд ехэ ороохо таряа нэмэхэ арга бии.

Энэмнай ямар онол арга гээшэб гэһэн асуудал гарана. «Интенсивнэ» гэһэн үгэ бүхы юумые эршэмтэйгээр элсүүлэн хэрэглэхэ, үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдые эрид дээшэлүүлхэ гэһэн удхатайнь ойлгосотой.

Харин энэ эршэмтэй, түрүү технологиие газар таряалан эрхилэлгэдэ хэрэглэхэ гээшэмнай материально-техническэ бүхы нөөсэ хүсэнүүдые, ургаса дээшэлүүлхэ хамаг түрүү арга нүхэсэлнүүдые нэгэдхэн элсүүлхэ, бүхы ажалые комплексноор бэелүүлхэ гэһэн удхатай. Мүн эндэ эрдэм ухаанай, шэнэ техникын, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, таряалан дээрэхи бүхы хүдэлмэриие агротехникын нарин заабариин ёһоор, эрхим шанартайгаар бэелүүлхэ гээшэ шиидхэхы удха шанартай.

Шэниисые үрэжэлтэй һайн хүрьһэтэй, **нэн түрүүн сэбэр паар дээрэ** гү, али ямар нэгэ ургамал таряад,—намар эртэ хуряажа хахалһан газарта тариха гээшэ түрүү технологиин гол эрилтэ болоно.

Тиихэдээ сэбэр паарые саг сооно, һайн шанартайгаар хахалха, элдүүрилхэ, буртаг ногоогүй сэбэр байлгаха шухала. Тэрэнэй ашаар иилангаа тала газартай зонодо таряалангай хүрьһэндэ шииг нойто һайса барихада, тэрээндэ саг сооно органическа үтэгжүүлгэ оруулха, буртаг үбһэнтэй тэмсэхэ аргатай болоно.

Газарайнь хүрьһые һайнаар элдүүрилхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха ушартай. Жэшээнь, тэрэниие түрүүн элдүүрилхэдээ, тогтомол нормоһоонь хоёршье сантиметр үлүү гүнзэгыгөөр гү, али гүйхэнөөр хахалжа болохогүй. Хахалагдаһан газарай далангуудынь тэгшэхэн, 5 сантиметрһээ үндэр бэшэ байха зэргэтэй. Газарай хүрьһые урбуулангүй элдүүрилһэн агрегадуудай һэлгэлдэн гараһан зайнь 10 сантиметрһээ ехэ бэшэ байха ёһотой.

Үрэһэ тарихын урда тээхэнэ культиваци хэжэ, үрэһэнэй орохо гүнзэгыдэ (хүнгэн бүридэлтэй хүрьһэндэ 6—7 сантиметртэ) элдүүрилхэ хэрэгтэй. Хэрбээ тэрэнээ бүри гүнзэгыдэ хээ һаа, газарай хүрьһэниинь өөдөө хүбхыгөөд һэбхигэр болоожо, шииг нойтониинь ехээр гээгдэхэ байна. Ушар тиимэһээ культиваци хэхэ техникые зохидоор тааруулагдаһан, хутагануудынь нэгэ адли гүнзэгыдэ хүрьһэ элдүүрилхээр тодхогдоһон, тусхай талмай дээрэ туршагдаһан байха ушартай.

Хүрьһэ элдүүрилдэг агрегадуудай бүридэлдэ культиваторай хойно борной гү, али катогууд шагтагалагдаха болоно.

Үндэр баян ургаса үгэхөөр сортын үрэһэн таригдаха ёһотой. «Бурятская-34», «Бурятская-79» сортнууд үндэр баян ургаса үгэдэг нэлэнхыдээ хэбтэжэ унадаггүй гээшэ. Түрүү технологи хэрэглэхэдээ, тарилгын шанарай имагтал нэгэдэхи класста хүргэгдэһэн үрэһэн тариха ёһотой. Ургахадаа хүсэтэй, томо, хүндэ ороохые үрэһэндэ хэрэглэхэ эрилтэ табигдана.

Үрэһэнэй газарай хүрьһэн соо үжэхэ, буритахагүйн, үндэһыень хорхой шумуулай эдихэ, гэмтээхэгүйн, ургамалай үбдэхэгүйн, түргэнөөр ургахын тула тэрэниие һайнаар хордохо хэрэгтэй. ПС-10 «Мобитокс» түхэлэй машинаар үрэһэ хордохоодо ороохоной газаа тээхи хороной тусхай плёнкоор хушагдажа, элдэб муу юумэнһээ тэрэнь үрэһые хамгаалдаг юм. Гол түлэб Витавакс, Панорам, Байтан, Универсал гэхэ мэтэ ашагтай һайн хоронууд мүнөө бии болонхой. Тиимэ хоронуудай үгы байгаа һаань, ажахыда ямар хорон байнаб, тэрэниие хэрэглэхэдэ өөрэгүй.

Үрэжэл багатай хүрьһэтэй газарта органическа бодосуудые нэмээжэ оруулхын тула зунай үедэ газар хахалхынгаа урда тээ нютагай үтэгжүүлгэ оруулха хэрэгтэй. Хэрбээ донникой таригдаһан газарые хахалжа, ногооень үтэгжүүлгэ болгон хүрьһэндэ оруулхын хажуугаар, тэндэ наг шэбхэ оруулхада бүришье ехэ ашаг үрэтэй байдаг. Красноярскын НИИСХ-дэ хэгдэһэн туршалгаһаа харахада, поли дээрээ наг шэбхэ гаргажа, бишыхан обоохойнууд болгоод, һүүлдэнь тэдэнээ тараажа газарыень хахалхада, ашаг үрэнь багашаг байна. Тиигэнхаар үтэгжүүлгэ тараадаг түхеэрэлгээр бүхы талмайдаа шэбхые жэгдээр тараахада үтэгжүүлгын ашаг үрэ үгэсэнь 40 процентээр дээшээ болодог. Эндэ тэндэ тараагдаһан үтэгжүүлгэтэй полиин хүрьһэнэйнь үрэжэлтэ бодосуудынь нэгэ жэгдэ байдаггүй. Тэрэнһээ уламжалан, ургасань баһал нэгэ адли һайнаар ургадаггүй, ороохонойньшье шанарынь муу байдаг.

Таримал ургамалда хэрэгтэй бүхы шэмэтэ бодосуудые хүрьһэндэ оруулха, тэрэнэй үрэжэлые һайн болгохын тула үтэгжүүлгые эгээл тааруу нормоор, хэм сооно газарта оруулха хэрэгтэй ааб даа. Нүгөө талаараа, хүрьһэнэй үрэжэл дээшэлүүлхын тула хэгдэһэн бүхы хүдэлмэри ашаяа гүйсэд харюулха зэргэтэй. Эгээл тиимэһээ үтэгжүүлгые, **илангаяа минеральна үтэгжүүлгые хэды шэнээнээр, хэзээ, ямар тэнсүүритэйгээр оруулхаб гэһэн асуудалнуудта түрүүшын ээлжээндэ анхарал хандуулха хэрэгтэй.** Эндэ эрдэмтэд, мэргэжэлтэдэй заабари наринаар сахигдаха байна бшуу.

Эдэ бүгэдэдэ харюусахын тула газар таряалан эрхилхэ зональна гурим нэбтэрүүлхэ дурадхалнуудые һайса шудалха шухала. Мүн лэ ашаг үрэ ехэтэй технологи хэрэглэхэдээ, картограммын ёһоор, полинуудай агрофитосанитарна байдалыень шалгажа үзэхэ, тэдэниие паспортизаци хэхэ ба энэ талаар заһабари оруулха ёһотой болоно. Энэ технологиин онсо илгаань хадаа хараалһан ургасаяа ямар полиһоо, ямар районһоо хэды шэнээнээр абаха аргатай байһанаа эртээнһээ мэдэхэ, мүн ургамалай саашанхи хуби заяаень тодорхойлжо, залан хүтэлбэрилхэ аргатай байха ёһотойбди. Манай эндэхи эрхэ байдалда шэниисын ургасын «һагсайн ургажа», «хоолосолжо» байха үедэнь үтэгжүүлгэ оруулха хэмжээнь зүбөөр элирхэйлхэ шухала гэжэ һанагдана. Туршалгын дүнгүүдэй ёһоор, урдахи хуурай талата зонодо паар дээрэ таригдаһан шэниисын ургаха (вегетациин) үедэ шииг нойтоор элбэгээр хангагдаһан байгаал һаань, һүүлэйнь һүүлдэ эндэһээ гектарай дунда зэргээр 20-һоо дээшэ ургаса абтаха ушартай. Хэрбээ энээнһээ үшөө дээшэ ургаса хуряаха гэбэл, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые газарай хүрьһэндэ жэгдэ оруулха хэрэгтэй. Тиихэдээ гектарай 20 центнер шэниисын абтадаг полидо паар бэлдэхэдээ 30 тонно наг шэбхэһээ гадна, 100 килограмм аммиачна селитрэ оруулха эрилтэ табигдана. Иимэ талмайн 100 грамм хүрьһэндэ 6,15 миллиграмм азот, 12,95 миллиграмм фосфор, 18 миллиграмм кали оруулагдаха байна. Хэрбээ фосфор багатай полиин байгаа һаань, паар хахалхадаа, энэ дутагдалыень заатагүй хүсэлдүүлхэ хэрэгтэй. ВАСХНИЛ-ай үгэһэн дурадхалай ёһоор, энэ түрүү технологидо фосфорой нормын дунда зэргын хэмжээе 1,3 дахин дээшэлүүлхэдэ, таатай байна. Фосфороор бага, үгышье һаа, дунда зэргээр хангагданхай газарай хүрьһэндэ паарые элдүүрилхэдээ 30 килограмм хүрэтэр тэрэниие нэмээжэ оруулха болоно. Тиимэһээ гектар бүриһөө 20 центнер шэниисэ абтадаг полиин хүрьһэндэ 50 килограмм азот, (30 тонно шэбхэ оруулангүйгөөр) 30 килограмм фосфор оруулха эрилтэ табигдана. Үтэгжүүлгын ашаг үрэнь нэн түрүүн тэрэниие газарай хүрьһэндэ оруулһанһаа сэхэ дулдыдаха байна бшуу. Энэ талаар Башкирай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэд газарай хүрьһэндэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулхадаа, ороохоной СЗС-2,1 түхэлэй сеялкын сошнигые хэрэглэжэ, ленточнэ аргаар оруулха гээшэ тон ехэ удха шанартай гэжэ хэлэһэниинь зүбтэй. Энэ онол аргын гол удхань хадаа урид хахалагдажа бэлдэгдэһэн, 19—22 сантиметр үргэнтэй зурууд газарта минеральна үтэгжүүлгэ 5—7 сантиметр гүнзэгыдэ оруулагдаха ёһотой болоно. Ленточнэ аргаар үтэгжүүлгэ оруулхадаа тарилгатаяа хамта 40—50 килограмм диаммофос оруулбал, баһал һайн.

2. УҺАЛАГДАДАГ ГАЗАРТА ҮТЭГЖҮҮЛГЭ ЯАЖА ОРУУЛХАБ?

Уһалагдадаг талмай дээрэ үтэгжүүлгэ оруулагдаха хэмжээнь дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой. Азотно үтэгжүүлгэ оруулхадаа, ургамалай һагсайн ургажа байхадань бутэрхайгаар оруулхада өөрэгүй. Тиихэдээ тарилга хэхэдээ минеральна үтэгжүүлгэ сасадаг, бог үбһэнтэй тэмсэдэг хоро сасадаг машина, техникын һаадгүйгөөр ябахаар зай үлөөгдэхэ ёһотой. Мүнөө ажахынуудта РУМ-5, РМГ-4 түхэлэй агрегадууд бии. Тэдэнэй сахаригуудай хоорондохи зайнь 1800 миллиметр хоро сасадаг ОПШ-15 түхэлэй түхеэрэлгын зайнь 1350 миллиметр болодог. Тиимэһээ тэдэнэй зайень өхэшье, багашье болгоходо хамаагүй.

Хэрбээ шэниисын таригдаһан талмайн уһалагдадаг, хүрьһэниинь шиигээр элбэг һаань, «ТУР» препарат хэрэглэхэдэ өөрэгүй. Рётар гэжэ препарат газарай хүрьһэндэ оруулхадаа, бог үбһэнтэй тэмсэхэ үедэ гү, али тэрэнэй һагсайн ургажа байхадань нэгэ доро эдэ хэмжээнүүдые үнгэргэхэ шухалада тоологдоно. Иимэ ушарта ТУР-ай 60 процент хүрэтэр 3,5—4 литр гербицидэй раствор препарадта нэмэгдэхэ ёһотой. Энэ препарадаар үрэһыень хордобол, тэрэнь һүүлэй һүүлдэ ган гасуурта дайрагдахагүй, үндэһэниинь хүсэ шадалаар бата бэхи һайн байха ушартай.

Удаадахи статья соо ургамалые хайшан гээд элдэб үбшэнһөө, бог — буртаг үбһэнһөө, хорото шумуулһаа хамгаалха, газарай хүрьһэнэй гэмтэлгэтэй тэмсэхэ, ургасын хойноһоо харууһалха тухай зүбшэл, заабаринууд хэлэгдэхэ юм.

3. ХАРУУҺАЛГЫН ХҮСЭН

Ороохо таряанай болон бусад ургамалнуудай ургасые хамгаалха, харууһалха гээшэ шэнэ технологиин үшөө нэгэ шухала эрилтэнь болоно.

Ургажа гарахаһаань эхилээд, эдеэшэжэ дүүрэхэ хүрэтэр ургамалые буртаг үбһэ ногооноһоо, элдэб үбшэнһөө, хоротон, хорхой шумуулһаа хамгаалха бүхы онол арга, хэрэгсэлнүүдые хамтадхан ашаглаха ёһотой болоно. Тэрээнгүйгөөр үндэр баян ургаса абахань баһал бэрхэтэй.

Жэшээлхэдэ, таряанай гү, али бусад ургамал багаханааршье буртаг ногоондо дарагдаһан байгаа һаа, ургасынь гараса 5—7 процентээр доошолдог, харин бог буртагта бүри ехэшэгээр дарагдаһан байбал, ургасын 25—30 процент хосордог гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй ёһоор лэ ургамалые хамгаалха, харууһалха хэмжээ ябуулгануудые зохёохо ушартай болоно.

Нэн түрүүн ажахы бүхэндэ бүхы таряалангые уридшалан шэнжэлэн хаража, хаана нь ямар буртаг ногоон урганаб, полинууд буртаг үбһөөр хэр дарагданхайб гэжэ тусхай картэ дээрэ тэрэниие тодор харуулха хэрэгтэй. Тэрэнэйнгээ ёһоор буртаг үбһыень сэбэрлэхэ агротехническэ болон химическэ аргануудые ... хойлон хэрэглэхэ байна.

Манай эндэ гол түлэб хэ... лэгдэдэг гербицидһээ ... 2,4-Д түхэлэй аминна ... болон 40 процентын ... триаллат хэрэглэжэ, тар... гай буртаг ногооное сэбэ... дэ таатай. Тиимэ зүйлнүүд... гектар бүридэ 2—4 килогр... хүртэхөөр сасажа, та... шара будаа, шэрхэг үбһэ... сюг гэхэ мэтэ буртаг ... үгы хэхэдэ һайн. Үрэһэ ... хын урда полидоо культи... хэжэ, хүрьһэ элдүүрил... тэдэ зүйлнүүдые газар ... сасадаг юм.

Шэниисын ургасада ... дээ головня үбшэн дэлг... үндэһэниинь үжэдэг, ... ряанай эшэ, гол сооньхо... бии болодог. Тэдэнтэй ... шан гээд тэмсэхэ гэжэ ... нуудай агрономууд, механ... торнууд яһала мэдэхэ.

Таряанай газарые ... муугаар хахалаад, үрэһэ ... хынгаа урда тэрэниие ... муу шанартайгаар элдүүр... бэл, ургасань 35—40 ... доошолдог гэжэ тусхай ... шалга харуулна. Мүн ... гын хүдэлмэриие шье һайн ... нартайгаар үнгэргэхэ хэрэ... ехэ анхарал хандуулагд... зэргэтэй.

Хэрбээ дискэнүүдэй хоор... дохи зайень халта ехэ ... һаа, үрэһэн элдэбын гүнзэ... таригдажа, һүүлэйнь ... мүртэй үрэ дүн туйлагд... гүй байна. Тиимэһээ ... ной сеялкын сошнигууд... тааруулан, дискэнүүдэй ... рондохи зайень 1,5 миллим... тэ хүргэхэ болоно.

Эдэ хэлэһэнээ бүхы ... согсолходо, таряан ажа... ашаг үрэтэй түрүү техно... хэрэглэхэдээ, ажахынууд... агрономууд, таряашад ... технологическа журам... тон наринаар сахиха, ург... лай хойноһоо зүбөөр ... һалха, мүн тэрэнэй хажуу... бог үбһэнтэй, хорото шуму... тай, элдэбын үбшэнтэй ... сэхэ аргануудынь зүб... шудалха ёһотой. Тиимэһэ ... дөө нютагуудта табигдажа ... һан, мүнөөдэр бодотоор ... хэгдэхэ бүхы зорилгонууд... нэгэниинь гэхэдэ, энэ ашаг ... ехэтэй түрүү технологи ... но гээшэ. Энэ түрүү онол ... гые өөһэдтөө зүбөөр ... лэжэ, арбан хоёрдохи ... жэлэй туршада нилээд ... хэмжээнэй талмай дээрэ ... гектарай дунда зэргээр 40— ... центнер ороохо гэхэ гү, ... юрын технологёор ургуул... һаа 15—20 центнерээр ... ургаса абадаг болохо ёһо... бди.

В. БАИРОВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент.

[illegible]

[illegible]НАЙХЯАРАА ХҮДЭЛЖЭ БОЛОХОГҮЙ

[illegible]

Ушар тиимэһээ манай городой ажалшадай хүсэл оролдолгые үндэрөөр сэгнэжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй болон 1985 оной түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнь түлөө, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илаһанда тооложо, КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС болон ВЛКСМ-эй ЦК дамжуулгын Улаан тугаар шагнаһан байна бшуу. Энэмнай баясама сэгнэлтэ байхаһаа гадна, бүри ехэ амжалтануудта, эрхим һайн саашанхи ажалда урьалһан ушар болоно гэжэ хүн бүхэн ойлгохо ёһотой.

Мүнөөнэй эрид хубилалтын үе сагта, шэнэ, тодорхой, залан сэхэ эрилтэнүүдэй табигдажа байхада, түйлаһанаараа һанаагаа амарангүй, бүхы нөөсэ арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэхэ, ажахые ба социальна хүгжэлтые улам эршэдхэхэ, бүхы хэжэ байгаа, хэхэ юумээ үе сагай эрилтээр, шүүмжэлхы ёһоор хаража үзэхэ ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ. Энэнь тон зүб. Мүнөө сагта хуушанайхяараа ажаллажа болохогүй.

Теэд шүүмжэлхы ёһоор харабал, городой ажабайдалда нилээд ехэ дутагдалнууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд байһан зандаа. Энээн тухай элидхэлшэ нюуса нөөсэгүй- сэгжүүлхэ худэлмэри даамгайгаар ябуулнагүй. Энэмнай нэн түрүүн ЛВРЗ-дэ, «Бурятмебель» нэгэдэлдэ, мяха-консервын комбинадта, шэлэй заводто сэхэ хабаатай. Тиимэһээ энэ талаар эрид хубилалта хээгүйдэ, саашадаа урагшаа дабшаха аргамнай барагдаха жэшээтэй.

Илангаяа барилгын эмхинүүд муугаар худэлнэ. Юуб гэхэдэ, нэгэ талаһаа, барилгын материалнууд дуталдана, хоёрдохёор, барилгын эмхинүүд элдэб шалтаг барьяад, ажалай эмхидхэл, журам ба бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абанагүй. Табан жэл соо хирпиисын завод 5,4 миллион хирпиисэ дутуу гаргаа. Тиигэжэ гансашье үйлэдбэриин бэшэ, харин социально-соёлой барилганууд хэмһээ үлүү удаарна. Гэр байра бариха түсэб саг үргэлжэ дүүргэгдэнэгүй.

Арадай ажахын һалбаринуудай үйлэдбэрилһэн продукциин шанар алишье талаһаа мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэнэгүй бшуу. Мүнөө оройдоол 19 процентнь эрхим шанартай гэжэ тоологдоно. Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргалгын хэмжээн урганагүй, мүнөө 1980 онойхитой адлирхуу байһан зандаа. «Бурятмебель» нэгэдэл, ЛВРЗ гэхэ мэтэ предприятинууд түсэбтэ даабаряа дүүргэнэгүй. Эдэ бүгэдые хаража байхада, ямар

[illegible] худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд үшөө урданайхяараа худэлһэн зандаа. Хүн зоной үдэр бүриин эрилтэнүүдые хангаха хэрэгтэ дутуу дунданууд дайралдана. Эдэ эмхи зургаануудай худэлмэриин саг гуримшуулагдаагүй, тиимэһээ ажалшадай ажалайнгаа саг бараха, һамшаха ушарнууд үзэгдэһөөр. Архидалга ба алкоголизмтай тэмсэхэ талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд гүйсэд бэелүүлэгдэнэгүй. Соёлой болон спортын эмхи зургаануудай худэлмэридэ ехэ хубилалта мүнөө харагданагүй.

Ушар иимэһээ городской болон районно Соведүүдэй, бүхы шатын депутадуудай худэлмэриин ёһо гурим, онол арганuудые хубилгаха, мүнөө сагай эрилтэнүүдтэ харюусама болгохо, харюусалгыень горитойгоор дээшэлүүлхэ саг ерээ гэжэ элидхэлшэ тон зүб тэмдэглээ. Соведүүд, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүд, саг үргэлжын комиссинууд өөһэдынгөө абаһан һайн шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь хүргэхын, гүйсэд дүүргэхын тула ехэ хүсэл, оролдолго гаргаха ёһотой болоно. Зарим депутадууд өөрынгөө уялгануудые дүүргэнэгүй гэжэ шүүмжэлэгдээ.

Сесси дээрэ түрүүлэн үгэ абаһан Октябрьска райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат В. Г. Колосников, гол түлэб [illegible] раха байһан тухайгаа ойлгостой, тодо юумэ оройдоошье хэлээгүй. Элдэб шалтагаануудые дурдаад лэ, Тольятти хотын ажалшадаи жэшээгээр 4 үдэр барилга дээрэ худэлхыснь городой ажалшадые урьалаад, үгэеэ түгэсхэһэниинь гайхалтай.

С. Орешковэй нэрэмжэтэ поселогой депутатска бүлэгэй түрүүлэгшэ депутат З. Ф. Бардаева өөһэдынгөө худэлмэриин дүй дүршэл тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэбэ. Тиихэдээ депутадуудай хандалгада зарим хүтэлбэрилэгшэд харюу үгэнэгүй, бүдүүлиг зан гаргана гэжэ тэрэ шүүмжэлээ. Жэшээнь, тэндэхи участково инспектор Ильясовай хангалтагүй муу худэлмэри тухай Железнодорожно ОВД-гэй начальнигта бэшэһэн нёдондо эльгээһэмнай мүнөөшье болотороо харюу үгөөгүй, хэмжээ абаагүй гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Мүн лэ сесси дээрэ депутадууд «Электромашина» заводой директор В. А. Голин, 8-дахи парикмахерскын худэлмэрилэгшэ А. М. Фищук, нарин сэмбын комбинадай парткомой секретарь Д. П. Могоева, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь П. А. Чукреев үгэ хэлэбэ.

Зүбшэгдэһэн асуудалаараа сесси дэлгэрэнгы шиидхэбэри баталан абаа.

П. ЛОПОЕВ.

Социалис мүрысөөн. «БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ дэшэһэнэй һүүлээр

«НОБШОРЖОЛ БАЙҺААР»

Иимэ гаршагтай статья байгша оной февралиин 5-да манай газетэдэ толилогдоо һэн. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо малшадые комплекснор хангалга хүсэд эмхидхэгдэнэгүй, миин лэ нэрэ зүүһэн, ёһын тэдысэ үнгэргэгдэһэн хэмжээ ябуулга болоод үнгэршэнэ гэжэ бэшэгдээ бэлэй.

КПСС-эй Түнхэнэй райкомой секретарь Э. З. Васильева иимэ удхатай харюу редакцидамнай эльгээгээ:

«Нобшоржол байһаар» гэһэн статья хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг үйлэдбэриин управлениин, районой түбэй больницын, райпотребсоюзай партийна эхин организацинуудай суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, эндэ дурдагдаһан баримтанууд зүб гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Малшадые комплекснор хангаха хэрэгтэ ушарһан дутуу дундануудые усадхаха талаар хэмжээнүүд абтажа, тусхай графигай ёһоор үнгэргэгдэдэг болоо.

Районой түбэй больницын, райпотребсоюзай, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг үйлэдбэриин управлениин, райгүйсэдкомой соёлой таһагай, районой киносетиин дирекциин зүгһөө малшадые комплекснор хангаха худэлмэрие КПСС-эй райкомой агитаци болон пропагандын таһаг саг үргэлжын хиналтада абанхай.

ТАСС — АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

МАЙН НЭГЭНЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

АЛЖИР. «Уласхоорондын политическэ орёо түгшүүрилтэй оршон байдалда энэ жэлэй Майн 1-нэй һайндэр тэмдэглэгдэжэ байна. Империализмын харата ябуулганuудта бидэ шиидхэхы харюу сохилто үгэхэ, манай социалис түйлалтануудые хамгаалха, национальна хүгжэлтын түлөө, алжир арадай һалбаран бадархын түлөө тэмсэлдэ шэнэ амжалтануудые түйлаха ёһотойбди»,— гэжэ Алжирай ажалшадай бүгэдэ ниитын холбооной (ВСАТ) генеральна секретарь Т. Бельахдар совет журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

Дэлхэйн ажалшадай нэгэдэл хадаа хархис дайсадта эсэргүү эгээл ашаг үрэ ехэтэй зэбсэгнай болоно гэжэ этигэн найдажа байһанаа энэ үдэр мэдүүлхэбди, бэеэ даалһан байдалай ба эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэдэг арадуудтай һаналаа нэгэдэжэ байһанаа баталхабди гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Американ империализмын зүгһөө эзэрхэг түримхэй доботолгодо дайрагдаһан аха дүү Ливиин арадые дэмжэжэ байһан тухайдаа алжир ажалшад мэдүүлнэ. Иимэ гэмтэ ябуулга хадаа уласхоорондын эрхын эгээлэй юрын ёһо гуримуудые хазагайруулһан, арад нациин аюулгүй байдалда, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай хэрэгтэ уршаг тойбо татаһан түрэнэй терроризм болоно.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн совет үүсхэлнүүдые Т. Бельахдар үндэрөөр сэгнэбэ. Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнууд уласхоорондын аюулгүй байдал болон эб найрамдал хангалгын аша туһада совет арадай эршэмтэнгээр тэмсэхые шиидэнгхэй байһые элирхэйлэн харуулна.

МАНАГУА. «Трабахо волунтарио» («һайн дуранай ажал») — иимэ үгэнүүд үнгэрһэн субботодо Никарагуагай хото городуудта ходо ходо соностоһон байгаа. Хэдэн арбаад мянган худэлмэришэд болон таряашад энэ үдэр түлөөһэгүйгөөр ажаллажа, олдоһон мүнгэ зөөри Сандинис революциие хамгаалгын жасада оруулагдаһан байгаа. Тэдэнэр энэ хэрэгээ Ажалшадай һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын үдэртэ зорюулба.

Манагуагай олонхи предприятинуудта түүхэй эдэй, электрын элшэ хүсэнэй, станогууд болон түхеэрэлгэнүүдэй запасной частьнуудай дуталдажа байгаашье һаань, үйлэдбэриин даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэһэн байгаа гэжэ Ажалшадай сандинис профцентрэй генеральна секретарь Лусио мэдүүлбэ.

Манагуа, мүн бусад һууриин тосхонуудай үйлсэ гудамжануудта, үйлэдбэриин түбүүдтэ Майн нэгэнэй плакадууд үлгэгдэбэ. Үнгэрһэн субботодо 20 мянга гаран хүн полинууд болон плантацинуудта һайн дураараа гаража худэлөө. Тэдэнэр 3 миллион шахуу кордоб олобо. Энэнь республикын революциие хамгаалгада гаргашалагдаха байна. «Улаан суббото» үйлэдбэри болон, обороные бэхижүүлгын урьла доро үнгэрбэ.

ЛУАНДА. Ажалшадай уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгын үдэрһөө хойшо үнгэрһэн зуун жэлдэ дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалые хангахын түлөө, арад зоной һуудал байдалые һайжаруулхын түлөө түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдэй тэмсэл улам дэлгэрһэн байна гэжэ Анголын ажалшадай национальна нэгэдэлэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Уласхоорондын империализмын ба расис ЮАР-ай харата ябуулганuудта эсэргүүсэн тэмсэдэг Анголын арад сүлөөтэ ба бэеэ даалһан байдалай түлөө, эб найрамдалай болон социальна дэбжэлтын түлөө бүхы оронуудай ажалшадай тэмсэлые дэмжэнэ гэжэ документ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Бэеэ даалһан байдалай хүгжэлтын замаар Анголын арадай дабшахаар батаар шиидэнхэй байһые энэ жэлэй Майн нэгэн үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлбэ.

МЕДИГҮҮДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

ХАНОЙ. Эндэ болоһон республикын медигүүдэй конференци заншалта медицинэ саашадань шэнжэлгын ба хүгжөөлгын зорилгонуудта зорюулагдаһан байгаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ техническэ баазые бэхижүүлһэнэй, медицинын мүнөөнэй түйлалтануудые хэрэглэһэнэй ашаар элүүрые хамгаалгын энэ һалбари нилээд хүгжөөгдөө. Нгуен Тай Тху, Хуанг-Бао Тяу болон бусад врачнуудай нэрэнүүд гансал Вьетнамда бэшэ, харин холо саагуураашье мэдээжэ болонхой. Тэдэнэр худэлмэриин шэнэ онол арганuудые, түхэл шэнжэнүүдые бэдэрнэ.

Мүнөөнэй болон заншалта медицинэ үрэ түгэсөөр холбохо гээшэ гол зорилгомнай болоно гэжэ СРВ-гэй элүүрые хамгаалгын министр Данг Хой Суан ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ. Энэнь хоёр шэглэлэй бүлюу һайн талые гамтай нариинаар хэрэглэхэ, энэ тэрэ үбшэнгүүдые аргалалгада, һэргылэмжын худэлмэридэ медигүүдэй арга боломжонуудые үргэдхэхэ байна. Советскэ Союзай болон бусад социалис оронуудай врачнуудтай харилсаа холбоогоо хүгжөөлгэдэ гол анхаралаа хандуулнабди.

АРАДУУДАЙ АША ТУҺАДА

УЛААН-БААТАР. Ази Номгон далайн оршондохи оронуудай хоорондохи этигэл найдалые бэхижүүлхын, али бүхы харилсаае үргэдхэхын тула хамтын харгы замуудые бэдэрэн олохо тухай тодорхой дурадхалнуудай найруулагдаһан Совет правительствын мэдүүлгэ хүн зон олонтой бүмбэрсэг дэлхэйн энэ районой арадуудай ажабайдалай аша туһада сүм харюусана гэжэ Ази болон Африкын арадуудтай һаналаа нэгэдэлгын Монголой комитедэй түрүүлэгшэ Нямосорын Цултэм ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ. Али бүхы асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, дэлхэй дээрэхи байдалые түнии түбшэн болголгодо эдэбхитэйгээр нүлөөлхыень, туһа хүргэхыень Советскэ Союз Азиин оронуудые, тэрэ тоодо социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдые уряална.

(ТАСС).

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ХОЁРДОХИ ШАТА

ЖЕНЕВЭ. Химическэ буу зэбсэг хорилгын асуудалнуудаар СССР-эй болон США-гай делегацинуудай һанамжануудаа хэлсэлгын хоёрдохи шата эндэ дүүрэбэ. Берлиндэ болоһон СЕПГ-гэй XI съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ дотор энэ асуудалаар найруулагдаһан СССР-эй шэнэ дурадхалнуудые совет делегаци тодорхойлон хөөрэжэ үгэһэн байгаа.

ИНДИИН ГАДААДЫН ПОЛИТИКА ТУХАЙ

ДЕЛИ. Инди гадаадын политикын гол ёһонуудые эрид сахин хамгаалдаг юм. Хэдышье хүсэн түгэлдэр байгаа һаа, ямаршье орон бидэниие айлган һүрдөөхэгүй гэжэ премьер-министр Раджив Ганди мэдүүлбэ. [illegible] сэргүүгээр США-[illegible] сэрэгэй ябуулгые Индиин правительство буруушаан шүүмжэлнэ гэжэ тэрэ парламент дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Р. Гандиин хэлэһэнэй ёһоор, бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй зэргэнүүдые бэхижүүлхын тула Инди ехэ оролдолго гаргаха байна.

УРАН ДУУНАЙ НАРАН ТЭЭШЭ

Буряадай АССР-эй арадай поэт Ц-Д. Д. Дондоковагай түрэһөөр 75 наһанай ой Майн 1-дэ гүйсэхэ юм. Үндэр наһатай болобошье, поэт эршэтэй дорюунаар ажаллажа байдаг. Уран зохёолшын ажал ябуулга тушаа поэт Г. Дашабыловай тэмдэглэлые толилбобди.

ШҮЛЭГШЭН, прозаик, драматург Цырен-Дулма Дондокова үе сагтаяа зэргэ алхална. Тэрэнэй олон тоото номуудые абажа харахада, ямар үргэн, ямар ута харгытай зохёохы зам гээшэб гэһэн омогорхолто гайхал бодол түрөөдэхэ юм.

Тэрэнэй түрүүшын шүлэг 1933 ондо «Бурят-Монголой үнэн» газетэдэ толилогдоо һэн. Тэрэ сагһаа хойшо поэтесса олон зохёол бэшээ.

1946 ондо тэрэнэй хэблүүлэн гаргуулһан «Хоёр дуран» гэжэ номынь уншагшадай зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн. Тэрэ ном юундэ амжалтатай байгааб?

Дайнай урда тээхи, дайнайшье үеын уран шүлэгүүд публицистическэ, зураглаһан, хонгёо маягуудтай байдаг һэн. Тиихэдэ «Хоёр дуран» гэжэ ном гансал уянгата шүлэгүүдһээ бүридэнэ.

1959 ондо Ц-Д. Дондоковагай хэблүүлһэн «Зүрхэнэй сохисо» гэжэ номынь баһал амжалтатай байгаа бэлэй. Үшөө 1958 ондо энэ номой гар бэшэгые зүбшэн хэлсэлгэн дээрэ Хоца Намсараев иигэжэ хэлээ гэдэг: «Дулма Дондокова инаг дуран тухай бэшэхэдээ, нэгэл ондоогоор, зөөлэхэнөөр, дулааханаар бэшэдэг байнабша гү даа. Маанад — эрэшүүл яагаашье һаа, иигэжэ бэшэжэ шадахагүй хэбди».

Поэтессын зохёолнуудые урданьшье һонирхон уншаһан байхабди. Шүлэг зохёохо өөрын маяг шэнжэтэй, ёһо гуримтай, онол аргатай, шэглэлтэй. Эдэ бүхы уран арганuудые зүбөөр, тон нариинаар хэрэглэжэ, шүлэг бүхэнөө өө-моогүй болоторнь мүлинэ. Энэ һайхан дүршэлынь ондоо поэдүүдтэ, илангаяа яаруу түргэнөөр шүлэг шурьюулдаг залуу авторнуудта үльгэр жэшээ болохоор.

Олон тоото номуудайнь нэгэн дээрэ халташье һаань тогтожо, поэтессын үндэр шадабари, ехэ бэлиг тухай хөөрэлдэе.

«Шүрэ бугааг» гэжэ ном бүхыдөө табан бүлэгһөө бүридэнэ. Зүгөөр ямар бүлэгынь һайн бэ, ямарынь мууб гэһэн зэргэсүүлгэ эндэ табигданагүй. Ушар юуб гэхэдэ, бүлэг бүхэниинь өөрын шэглэлтэй, маяг шэнжэтэй, гол зорилгодоо гүйсэд харюусана.

«Буряадни» гэжэ бүлэгөөр номынь нээгдэнэ. Энэньшье зүб.

> Зүүдэндээшье Эхэ орондоо,
> Һэрюундээшье зосоогоо
> Дуратайб шамдаа,
> Буряадни,
> Дуратайб даруу зөөлэхэн
> эжынэртээ,
> Дуратайб барюу сэсэн
> эсэгэнэртээ,
> Дуратайб залуу хүбүүд,
> басагадтаа,
> Дуратайб дэлгэр буряад
> зандаа,—

гэжэ домоглон дуулахадань, гайхан татан, бодолгото болонобди. Юундэ?.. Юуб гэхэдэ, Эхэ орон тухайгаа уряа лозунгдо адлирхуу шүлэгүүдые уншажа, шагнажашье дадашаһан байнабди. Харин эдэ мүрнүүд соо тиимэ «һахюуһан» үгэнүүд үгы. Бүри гүнзэгыгөөр бодожо, удхалжа үзөө һаа, эдэ мүрнүүдэй имагтал үндэһэн аялгатайе, түхэл шэнжэтэйе ойлгохот. Сэдьхэлэй гүнзэгыһөө һиилэгдэһэн мүрнүүд доторнь Буряад ороноймнай, арад зоноймнай түхэл шарай, абари зан гүйсэд дүүрэн бии.

«Шүрэ бугааг» гэжэ шүлэг дотороо зүүдхэл гоёолтонуудай үзэсхэлэн һайханиие харуулха гэһэн зорилго табяагүй, харин түрэл дайдынгаа баялигые, арад зонойнгоо уран бэлигтэйе тодо хурсаар харуулна.

> Ууган буряадайм урые,
> Улаан шүрэ бугаагые
> Сагаан мүнгэн дээгүүр
> Сагайм, арадайм һиилүүр,—

гэжэ уянгатуулан хэлэхэдэнь, хамаг хэрэгтэй юумэн тобойсо гарана. Ондоо зэргэсүүлгэ хэрэггүйл. Үшөө нэгэ талань гэхэдэ, поэтесса Буряад орон соогуураа саг үргэлжэ ябадаг, ажалша зонтой уулзадаг, хөөрэлдэдэг байна. Ябаһан, хараһан тухайгаа замай тэмдэглэл шүлэглэн зохёожо, түрэл хизаарайнгаа түхэл шарайе шэмэглэн гоёно. Тиигэжэ «Нютагаархидаараа золгоном даа», «Сэлгеэ Яруунамни, амар мэндэ!» гэжэ хоёр тэмдэглэлээ уншагшадтаа дурадхана. Нэлэнхы уужам Хори, Хэжэнгэ болон Яруунын түхэл шарайе онсо өөрын шэрэ будагаар зураглан харуулхаһаа гадна, бодото хүнүүд тухай сэдьхэлээ хүдэлгэн домоглоно. Нютаг нютагай түрүү хүнүүдые тон дүтөөр мэдэхэ болонобди.

> Эхэнэрэй дура сэдьхэл
> Эрбээхэйн далидал нимгэн.
> Эрэ хүн, ши мэдэхэ гэбэл,
> Энэ сэдьхэл гамнаарай
> сэгнэн,—

гэжэ урин дулаанаар домоглоходонь, зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэнэбди. Нэгэ бадаг дотор нилээд ехэ удхатай юумэн хэлэгдэнэ.

«Арадайнгаа заншалнуудһаа» гэжэ бүлэгтэнь ороһон шүлэгүүд үдэр бүриимнай хэрэгтэ гэхэ гү, али хэр угһаа дамжажа ерэһэн һайн һайхан заншалта нааданаа мэдэхэгүй залуу хүбүүд, басагадта хабаатай. Шухаланьгэхэдэ, ёһо заншалай һайн һайхан шанар шэнжые удхалан мэдэхэһээ гадна, аман зохёолой дундаршагүй баян байһые ойлгонобди. Оньһон, холбоо, хошоо үгэнүүдэй удхые дагажа, шүлэг бэшэхэ муу бэшэ. Теэд гансал хэтэрүүлэнгүй, хэб хэмжээн соонь, мүн мүнөө сагай байдалһаа үндэһэлэн бэшэхэдэ, бүришье удхатай байха.

> Хабарай шубууд — нуурай
> дунда,
> Һамган голта — һамгадан
> дунда,
> Хони мал — хорёогой
> дунда,
> Хобшо хүн — худалай
> дунда,—

гэжэ тад ондоо маягтайгаар бэшэхэдэнь, мүнөө сагай байдалда тааралдана гэмээр.

«Зорюулганууд» гэжэ бүлэгтөө шүлэглэмэл репортаж оруулжа, ажалай түрүү зэргэдэ ябаһан долоон эхэнэрэй дүрэ зураг харуулхые оролдоо. Мүнөө үеын хүниие бодотоор, тодо һоноороо, үнэншэмэ хурсаар харуулха — иимэ темээр поэтесса һонирхоно. Долоон баатар эхэнэрнүүдтэй танилсаад байхадаа, Социалис Ажалай Геройнууд Клавдия Филиппова, Намжилма Тогмитова, Раиса Тарасова, Дарья Тумурова гэгшэдэй һанал эрмэлзэлые, уг зорилгые мэдэнэбди. Уран үгын аргаар Буряадайнгаа алдарта басагадай образые мүнхэлжэ, уран зохёолой герой болгоһониинь онсо һайшаалтай. Гол темээ оложо ядан, «хургаяа хүхэжэ» зобонгүй, ажабайдалай гүн сооһоо удхалан абаһыень үшөө дахин һануулна.

Гадна «Үншэн сагаан ботогон», «Шэлдэй занги» гэжэ хоёр поэмэ энэ номдо ороһон байна. Үншэн сагаан ботогоной үнэхөөрөөшье үншэрөөд, хэндэшье хэрэгсээлгэнгүй, харин хүйтэн газарта харшалуулжа, тоонто нютагаа олохо аргагүй төөрижэ ябаһаниинь хайратай, гүнзэгы уйдхар, шаналал түрүүлнэ. Тэрэ холын сагай хэрээгы гэхэ гү, али харанхы мунхаг байдалһаа боложо, энээгүүр тэрээгүүр тулижа ябаһан уг гарбалтан тухайгаа шаналан, шаналан һанамаар. Харин «Шэлдэй занги» гэжэ поэмэ уншаад, «Үншэн сагаан ботогонтой» жэшээд, сасуулаад үзэхэдэ, үльгэрэй баатар тобойн харагдана. Тэрэ холын сагта зовохо, доромжолуулха али бүхы ушарнуудай бии байгаашье һаа, толгойгоо омог дорюунаар үргэнхэй, арад түмэнөө түбхинүүлхын тула урагшаа тэгүүлэнхэй, хуби заяагаа арадтай нэгэдүүлхые эрмэлзэһэн баатарнууд бии байгаа. Тэдэнэй нэгэн Шэлдэй занги болоно. Һайниинь гэхэдэ, тэрэ холын сагые мүнөө сагтай автор холбон, тон зүбөөр зураглан харуулна.

Цырен-Дулма Дондокова эпическэ томо зохёолнуудые бэшээ. «Байгалай басаган», «Шулуунууд дуулана» гэһэн поэмэнүүд соогоо буряад эхэнэрнүүдэй образуудые уран гоёор, тобойсо харуулһан байха юм.

«Байгалай басаган» гэжэ нилээд томо поэмэ гү, али шүлэглэмэл повесть тухайнь эндэ халта хөөрэхэ дуран хүрэнэ.

> Иигэхын, яахын хирэндэ
> Инаг дуранай дууе
> Эблүүлэлтэй, бэшэлтэй гү!
> Эхи татан хэлэлтэй гү!

Иигэжэ Цырен-Дулма Дондокова арадай аман үгын гүн гүнзэгы булагһаа, үльгэрэй түүрээлгэһээ һабагша татажа, энэ томо зохёолоо эхилнэ.

Тиибэшье оролтонь баһал ондоо. Шэнэ үе саг, мүнөөнэй байдалда энэнь зорюулагданхай.

Түүхэлхэ геройнууднай —
Түлэг залуу наһандаа,
Түмэр бүтүү сахариг
Заа бариха наһандаа.

Иимэ маягаар, уран образуудай, уһан торгон хэлэнэй, һанагдаагүйгөөр гэнтэ «унаһан» сасуулгануудай ашаар эдир геройнууд — Эржэни басаган, тэдэнэй нүхэд тухай поэтесса хөөрэжэ шадана.

Түбхын түрүүндэ автор уужам дэлгэр Эхэ оронойнгоо холо бэшын түүхые хөөрэжэ, Агуу Октябрьһаа эхитэй, Ленинэй хэрэгүүдтэй бата барисаатай энэ байдалда утаһа татан ерэнэ.

Гол герой — Эржэниие бүри эдир наһанһаань мэдэжэ, танижа абанабди. Энэмнай үчдэһэн буряад ёһо заншал дээрэ өөдөө тэнжэһэн басаган. Тэрэниие багаһаань хойшо түрэл һайхан байгаалинь хүреэлэн абажа, үзэсхэлэн, гоёороо сэдьхэл зүрхыень хүлгүүлэн тэнжээнэ. Эсэгынгээ ангууриин хөөрөөе, арад зоной үльгэр, онтохо, домогуудые шагнана. Хүшэр хүндэ ажал хэжэ, хүлһэ гаргана. Иигэжэ хүдөөгэй юрын басаган холын замда гарахаар бэеэ зэһэнэ.

Нэгэ домог буряадуудта бии юм. Наранай элшэнүүдэй далайн нюруу дээрэ наадаһан алтан харгыһаа уһа ууһан ямаршье үбшэн хүн эдэгэшэхэ ёһотой. Теэд тэрэ алтан харгые хүсэжэ, хэншье уһа уужа шадаагүй юм. Энэмнай хэзээдэшье бэелүүлэгдэхэгүй хүсэл болоно.

Тиибэшье «Байгалай басаган» гэһэн зохёол энэ гайхамшагта домогой үргэлжэлэл болоно гэхэдэ, алдуу гарахагүй. Буряад басаган Эржэни имагтал совет засагай ашаар дээдэ эрдэмтэй эмшэн боложо, арад зонойнгоо элүүр энхые сахиха үндэр харюусалгатай ажалда ерэнэ. Энэмнай үнөөхи домогой амиды бэелэл бэшэ гү?

Цырен-Дулма Дондоковагай үшөө олон номууд тухай эндэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэхөөр һэн. Жэшээлхэдэ, «Зүрхэнэй сохисо», «Майн сэсэгүүд», «Наран тээшэ», «Далланам шамай, һара», «Шулуунууд дуулана», «Гараа үгыш, хүн», «Манай басаган», «Үе сагайнгаа гуурһаар» гэһэн номууд тухай хэлэлтэй һэн. Тиибэшье «Шүрэ бугааг», «Байгалай басаган» гэжэ хоёрхон номыень абажа харахадамнай, поэтессын зохёохы ажал, тэрэнэй бэлиг элеэр тодорооод орхинол даа.

Эдир үетэндэ зорюулһан зохёолнуудые поэтесса олоор бэшэдэг. Үшөө 1974 ондо бага наһанай үхибүүдтэ зорюулһан «Би — Шарлуухайб» гэжэ ном бэшэһэн юм. Һүүлдэнь 1980 ондо «Би — Наран Шарлуухайб» гэһэн шүлэглэмэл туужа бэшээ.

Тиихэдээ Цырен-Дулма Дондокова хүүгэдэй буряад уран зохёолой хүгжэлтэдэ өөрынгөө хубитые оруулаа гээшэ.

Цырен-Дулма Дондокова — хурса гуурһатай бэшээшэ. Тэрэнэй бэшэһэн олон дуунуудые хүн зон мүнөө дууладаг. Жэшээлхэдэ, поэтессын үгэ дээрэ композитор Сергей Манжигеевэй «Дэлхэй минии альган дээрэ» гэһэн дуун хадаа халуун ажалай, хаба шадалтанай гимн болонхой.

Тиихэдэ Цырен-Дулма Дондоковагай бэшэһэн «Дабһанай амтан», «Ехэ хонхо» гэһэн зүжэгүүд буряад драмын академическэ театрай сценэ дээрэ амжалтатайгаар табигдаһан юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Цырен-Дулма Дондоковна «Жаргалай мүндэлөөн» гэжэ томо роман бэшэжэ дүүргээ. Тэрэнь «Байгал» журналда толилогдобо, Мүнөө ном болгогдон гаргагдахаар бэлдэгдэжэ байна.

1929—1931 онуудта Шэтын областиин Эргэнэ, Буряад оронойнютагуудта болоһон үйлэ ушарнууд, тэрэ үеын залуушуулай хэрэгүүд, инаг дуран, баяр жаргал, гуниг гашуудал нилээд һайнаар, этигэмээр харуулагдаа.

Романай гол героиня — Суранзан, тэрэнэй нүхэр Шоно-Самбуу, Эргэнын залуушуул, нүгөө талаһаа ангиин дайсад Тоһото-Хара, Смутьянов гэхэ мэтэнүүдэй хоорондо болоһон тэмсэл тобоймо элеэр зураглагдаа.

Цырен-Дулма Дондокова — хэзээдэшье замда. Республикын районуудта оцоно гү, уран зохёолшодой съездэдэ Москва хото ниидэнэ гү, Улаан-Үдынгөө телевизорээр үгэ хэлэнэ гү — уран шүлэгшын гуурһан хододоо хурса, бэхэнь хатанагүй. Уран зохёолшын бүтээлнүүд хэзээдэ залуу. Уран дуунай наран тээшэ шүлэгшэн зориһоор.

Георгий ДАШАБЫЛОВ.

ЯПОН. Зонхилжо байгаа либерально-демократическа парти (ЛДП) гүрэнэй эмнэлгын эмхи зургаануудай гурбанайнь нэгэ хубиие хороохо тухай хуули бэлдээд байна. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада социальна хэрэглэмжэдэ гаргашалагдадаг мүнгэ зөөриин хэмжээнэй хорожо байхадань, сэрэгэй бюджет 3,5 дахинаар ургаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: элүүрые хамгаалгын талаар ЛДП-гэй ябуулдаг политикые буруушааһан митингдэ хабаадагшад Тоһногой үйлсэдэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ПОЛКЫН ПАРТОРГ

Нарата дулаан майн үдэр Тбилиси хотын Алдар солын музей соо наһажаал зон үйтахан дүхэриг болоод зогсоод, хуушанай фронтовигуудай зурагуудые анхаралтайгаар эдеглэн харана. Сугтаа дайнда ябаһан, Буряад ороной үг гарбалтай майор Василий Николаевич Поздняковой дүрэ тушаа удаан зогсожо, шэнжэлэн үзэһэнэй, дахин-дахин харанаб.

Хэн гээшэ һэм, энэ ахалагша офицер? Шуһата тулалдаан соогуур суг ябажа гараһан энэ хүмни сурагшадтаа наһаараа һурагтуй аха, эсэгэнэрээйнь сасуу һэн.

...Василий Николаевич Поздняков ажабайдалай ба дайшалхы үргэн зам гаталһан хүн юм даа. Бүри эдир залуудаа ябахадаа, хорёод онуудаар, комсомол залуушуулай зэргэдэ орожо, элдэб эсын Донской, Кочкин, Амагаев гэдэгүүдэй бандануудай урдаһаа Буряад ороной баруун талаар тэмсэдэг һэн. Һүүлдэнь хамтын ажахы эмхидхэлгэдэ хабаадаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, коммунист Поздняков һайн дураараа армида мордоһон юм.

Энэ хүнэй бухы намтарые абажа хараад — орон нютагаа аршалха, бэхижүүлхэ гэһэн гансал сэдьхэлэй дүлөөр бадаран байһан эрмэлзэл шэнги үзэгдэнэ.

Фашис булимтарагшадтай ямараар тэмсэһэниинь тодорхойлхо гэбэл, дайнай шэруун талмайнууд дээрэ тэрэнэй ябажа гараһан замые харабди. Хэлхээ холбооной батальоной парторгоор хүндэтэн сагуулда ябаа. Удаань 69-дэхи армида полкын парторг болоод, түбэгтэй, хүлгөөтэй үдэрнүүдтэ халуун үгөөрөө сэрэгшэдые зоригжуулжэ, илалтада ниилэдэ ябажа гараа. Баруун тээшээ мянгаад модо дабшахадаа хэдэн арбаад городуудые, тосхон, һууринуудые сүлөөлэлсэһэн байна. Харьков, Люблин, Варшава, суудал гараһан Сандомирска плацдарм... Хайра гамгүй тулалдаан соогуур хэды олон бага, ехэ гол мүрэнүүдые гаталаа гээшэб! Энэ үе соо омогорхон түрүүлжэ габшагай добтолгоодо, урмаа хухарма сагуудшье али олон болоо һааб даа.

Хэдыдэшье, ямаршье хүндэ сагууда байгаалаар тэрэнэй түхеөгдэнэн хонгёо зөөлэхэн абьянинь булэг дуб модоной хажууда гү, үгышье һаа, хара уһаар долгилжо байһан мүрэнэй эрьедэ сэрэгшэдтэ хүсэ олгуулан соностодог һэн. Тэрэнэй найдамтай, бата үгэнүүд намагай үжэнги уһан соо хэбтэжэ байһан боецүүдые ерээдүйн илалтада уряалан, тамир түхеөдэг бэлэй. Хүдөөгэй лазарет соо үбшэндөө нэрбүүлэн ядажа хэбтэһэн сэрэгшэдтэшье тэнхээ шадал оруулдаг һэн.

Хэзээ нэгэтэ дайнай гал бурма соогуур мянган модо алхаһаар Василий Николаевич һанан дурсан, тоо томшогүй олон бэшэг, открытка, телеграммануудые дахин-дахин хаража, досоогоо тэрэ сагые һэргээн, уран һуудаг юм. Тэдэ мүнөө ойндо багтадагүй олон нэрэ, тоонуудые булэтэнь һанан дурсаһан генерал-майор Мекеровай командалдаг байһан 69-дэхи армиин нэгэ полкын парторгдо бэлэн бэшэ.

Мүнөөдэр энэ офицерэй дайшалхы намтарһаа нэгэ хэдэн ушар хөөрэхэ хүсэлэнтэйб.

...Политрук Поздняков карта дээрэ тонгойн һуугаад, командиргай карандашай үзүүрэй талаһаа алдангүй хаража байна.

— Таанад хэргын захаар ошохот,— гэжэ, командир хадуулна.— Тиигээд ой соохоо дайсаниие һамна сохижо улдоод, гэндэхэ һууринию эзэмдэхэт. Үргэн тэбхэр мүрэтэй, нара, һалхинда хүрилшэһэн нюуртай командир толгойгоо үргэхэдөө, ябэ гэмэ жэбжэгэр бэетэй, гал, үйн соогуур сугтаа ябажа үнгэрһэн политрук нүхэрөө харана.

— Зорилготнай ойлгосотой бээз? Артиллерийскэ бэлэдхэл үглөөнэй зурганда эхилхэ.

Үдэшын бүрэнхыгөөр сэрэгшэдтээ ошоходоо, зүүн гар таладаа байһан танигдаагүй подразделенидэ, баруун таладань һууриждһан капитан Васильевай сэрэгшэдтэ анхаралаа хандуулна.

«Гол шухалань гэхэдэ, хүршэнэрээ холбоогоо таһалха ёһогүйбди. Хүсөө зүбөөр эльгүүлэн, тулалдаанай эдэбхи санаашалга гартаа оруулха шухала»,— гэжэ Поздняков досоогоо шэбшэнэ.

Аргаахан гэгээрхэдэр, үүр сайба. Халуун шанга тулалдаанай удаан үргэлжэлэнгүй, дайсад түргэдөөд, түргэн оройһоо, амиды үлэгшэдынь тэрьелбэ. Фашистнүүдэй халуун мүрөөрнь хайжа, амжалтаа бүри арьбадхаха хэрэгтэй. Тэдэ бэе болохоодоо, полкынь командир алуулжа һалаа байгаа. Шэнээр томилогдоһон командирынь баһа хүндөөр шархатааб. Зай хааһаб, парторг Поздняков сэрэгэй гуримаар командовани өөрөө даажа абаад, сэрэгүүдээ добтолгодо хүтэлбэ.

Тэдэ эндэнь баһа нэгэ һанагдамаар ушар болошобо. Поздняковой хэды дүршэлтэй шэнэрэйнгөө артиллеристнүүдые саг соонь байлгаба. Дүтэлөөд ерэжэ ябаһан дайсад руу дары түргэн үхэр буунуудаа эрьюулээд, сэхэ шагаагаад буудажал оробо. Энэ һамбаанда парторг шумууһан түргөөр подразделениеэ хүреэлэлгэһээ гаргажа шадаба.

...1943 оной май һара гээшэ һэн ха. Курско-Орловско дүхэриг. Белгород шадархи багахан Короча хото шадар манай арми бүридхэгдэжэ байгаа. Бидэ Харьков шэглэлэд гараха байгаабди. Урда үдэшэнь полкдомнай митинг болобо. Парторг Поздняков зорилгоёо ойлгуулхэа, иимэ үгэнүүдээр сугларагшадта хандаба:

— Таанад хэзээдэш айжа һүрдэжэ байгаагүй, дайсанда доро дохёогүйт. Мүнөө бидэнэрэй урагшаа дабшахада, юуншье һаалта хэжэ шадахагүй. Юуб гэхэдэ, маанадые Ленинэй парти хүтэлнэ. Тиимэ хадаа бидэ тогтон торонгүй баруун тээшээ, баруун тээшээл дабшая!

...Шуһата тулалдаанууд тэрэнэй дайшалхы замда олон байгаа даа. 1944 оной август һарада Вислэ дээрэ, Варшава шадархи байлдаанда тэрэ хүндөөр шархатаа һэн.

— Ухаатай хүн һэн даа, манай парторг,— гэжэ хэлхээ холбооной батальоной комсорг басаган Антонида Ершова госпиталь хүргэжэ ябахадаа хэлээ агша бэлэй.— Сэрэгэй хубсаһа үгы һаань, эсэгэмнай маанадай дунда ерэшоод байна гэжэ һанахаар һэн. Хүниие хайрладаг, дулаан сэдьхэлтэй хүн бэлэй.

Илалтын үдэр хүрэтэр дайсаниие даралсаха хубигүй байгаа. Табан операци хүүлээд, бэеынгээ муугай шалтагаанаар дайлалдажа ябаһан полктоёо Люблиндэ хахасаа һэн.

— Ши нам тухай бү шанала,— гэжэ таралган дээрээ туһалагшадаа, Василий Мартыновта хэлээ һэн. — Харин урдаа табиһан зорилгоёо хайшан гээд бэелүүлхэмниб гэжэ тон һайнаар бодомжоло. Бишни иигээд нютагаа, һамгандаа ошохомни гээшэ ааб даа. Илалтын түгэс дүүрэтэр ябалсаа һаа, һайн лэ һааб даа, теэд яахабши... Амжалта хүсэнэб,— гэжэд, тиихэдэ туһалагшань ябаһан, мүнөө Ленинград хотын эрдэмтэн, Мартыновта захяа һэн.

...Дора Васильевна хоёр таяг тулаһан нүхэрөө угтажа абаад, хүл дээрэнь гаргахын түлөө хаба шадалаараа оролдоо. Халта бараг боломсоороо, хуушанай фронтовик ажалда ороо һэн.

Хяагта хотын транспортна ажахын хүтэлбэрилэгшэ боложо, 15 жэлэй туршада хүдэлөө. Тэндэ хүдэлхэ үедөө олон тоото Хүндэлэлэй грамотануудта хүртөө юм. В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойдо зорюулагдаһан медаляар шагнагдаа. Дайшалхы орден, медальнуудайнь дунда «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден ошотобо. Хэдэн дахин районой ба городской Советүүдэй депутадаар һунгагдаһан юм.

Хэдышье эрэмдэг дутуу бэетэй болоһон һаа, хүдэр лэ бэетэй бэлэй даа Василий Николаевич! Зүгөөр буугай һомондо буудуулһан бэе гээшэ хэзээ нэгэтэ тэрэнээ һануулжал һаладаг ха юм.

Мүнөө Василий Николаевич Поздняков хүндэтэ амаралтадаа үнинэй гаранхай. Тиигэбэшье тэрэниие гэртэнь «барихa» гээшэ үрэгүй хэрэг. Илалтын 40 жэлэй һаиндэрэй урдахана одоошье столойнгоо саана һуужа байтарнь золгоо һэм. Хубхэгэр бэшэгүүдые урдаа табинхай, тэдээндэ харюусаха гэжэ бэлдэжэ һууба. Тбилиси город ерэхыень суг дайлалдаһан нүхэдынь уриһан байгаа. Мүнөө тэрэл бэшэгтэнь харюусаха гэжэ байба ха юм. Энээнһээ урагша дайшалхы нүхэдэй уулзалгада ошожо шадаагүй.

— Юундэ заал һаа Тбилисидэ юм? — гэжэ һурабаб.

— Аа, энэшни өөрын түүхэтэй. Манай 69-дэхи арми тиихэдэ Северо-Кавказска сэрэгэй округтой ниилэһэн юм. Тэрэ ушарһаа энэ хото ветерануудай уулзадаг пункт болгогдоо.

«Алдар солын таһалга соо Танай дүрэ зураг табигдаа. Таниие булта тон һайнаар һанан дурсадагбди. Бэеын энхэ элүүрые, али болохо һайниие хүсөөд, ойн баярта ерэхыетнай хүсэнэбди»,— гэһэн бэшэг саарһан ерэжэ, хуушанай фронтовигые ехээр баярлуулаа. Энээнһээ үлүү баяр хаана байха гээшэб! Залуу наһандаа арад зонойнгоо түлөө хүйтэн халуун хоёрые һайсахан үзөөшье һаа, мүнөө иигэжэ мартангүй байхадань сэдьхэл зүрхэниинь долгисохол даа!

— Зай, ябажа ерээ һэн гүт? Уулзалгатнай ямар үнгэрөөб? — гэжэ тээмэндэ уулзахадаа һурахадамни:

— Мартагдашагүйгөөр! Тэрэ гэһэнһээ хойшо харалсаагүй нүхэдөөрөө уулзажа, һайса хөөрэлдөөбди. Баярай суглаанай президиумдэ намайе һуулгажа, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын I шатын орденоор шагнаа,— гээд хэлэхэдэ, үбгэржэ уян болоожо ябаһан сэдьхэлынь доһолон, бэеэ бариха гэжэ оролдобо.

Тэрэ холын хүлгөөтэй үдэрнүүд, мүнөө сагай жаргалта байдал булта холисолдон, наһатай фронтовигой сэдьхэл хүмэрюулнэ гэжэ ойлгоод би бэшэ юумэ һураагүй һэм даа.

П. БОРЬКИН,
журналист.

Номой таг

УЛААН-ҮДЭДЭ БАРЛАГДАА

Буряадай номой хэблэлээр барлагдажа, манай библиотекэдэ ороһон номууд соохоо **«Буряад орон съездһээ съезд хүрэтэр»** (1986 он) гэһэн суглуулбариие нэн түрүүн дурдалтай. КПСС-эй XXVI съездын болон КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар областной партийна организаци, республикын ажалшадай ажал хэрэгүүд, XI табан жэлэй туршада республикын экономикын, соёлой болон хүн зоной һуудал байдалай хүгжэлтэ тухай материалнууд тус суглуулбари соо оруулагдаа.

«Республикын бата найдамтай алхамууд» тухай партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляковой статья суглуулбариин эхиндэ үгтэнхэй. Буряадай социально-экономическа хүгжэлтын арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүнгүүдтэй, литература болон искусствын түйлалтануудтай тус статья танилсуулна.

Авиационно заводой директор Ю. Н. Кравцов, БАМ-ай Буряадай участогай мэдээжэ барилгашад, Социалис Ажалай Геройнууд А. В. Бондарь, В. И. Аксенов, Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ Н. Г. Цырендашиев гэгшэдэй бэшэһэн бодомжонуудые һонирхон уншахаар. Тиихэдэ Хориин районой Үдын дунда һургуулиин директор Л. Ф. Муруева, республикын Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. Дамдинов, Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Д-Н. Д. Дугаров, СССР-эй арадай артист Д. Ц. Дашиев, түүхын эрдэмэй доктор Г. Л. Санжиевай статьянууд тус суглуулбари соо үгтөө.

Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада Улаан-Үдэ хотын предприятинуудта, барилгын талмайнууд дээрэ, бүхыдөө Буряад орондомнай бригадна подрядай гурим үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Ажалаа шэнэ гуримаар эмхидхэһэн коллективүүдэй дүй дүршэл, зорилгонууд болон бэрхэшээлнүүд тухай хөөрөөнүүдые журналист В. Орловой **«Бригадна подряд: нэбтэрүүлгын ашаг үрэ»** гэһэн ном соо олохот. Нарин сэмбын комбинадай директор К. П. Альцман, ЛВРЗ-гэй начальник В. В. Саржан, судна бүтээлгын заводой директор А. В. Юхлин гэгшэдтэй номой автор уулзажа, бригадна подряд тухай хэһэн хөөрэлдөөнүүдээ уншагшадта дурадхана.

1983 ондо КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет экономикодо үргэн ехэ хэмжээнэй туршалга үнгэргэхэ гэжэ шиидхээ бэлэй. Улаан-Үдын «Электромашина» завод экономическа туршалгын эрхэ байдалда хүдэлһэн байна. Тэрэнэй дүнгүүд тухай заводой ахамад экономист А. Ф. Безбородов **«Туршалга хүсэеэ эршэдхэнэ»** гэһэн ном соогоо хөөрэнэ.

«Түрүү дүй дүршэл: шудала, өөртөө хэрэглэ» гэһэн сериин **«Өөрынгөө хэрэг мэдэхэ, тэрээндээ дуратай байха хэрэгтэй»** гэжэ ном барлагдаа. Сэлэнгын районой «Темник» совхозой ахалагша хонишон, Буряадай АССР-эй габьяата малшан, Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртэһэн А. М. Акулов энэ номой авторынь юм.

М. ДОНДУБОН.

СПОРТ

РАДИКАЛЬЦЕВАЙ ДУРАСХААЛДА

Улаан-Үдын шэлэй заводой хүдэлмэришэн ябаһан, сэрэгшын Алдар солын гурбан орденто Петр Константинович Радикальцевай дурасхаалай шанда хүртэхын түлөө хүнгэн атлетикээр заншалта урилдаан үнгэргэгдэбэ. Хабарай түрүүшын урилдаанда Улаан-Үдэ хотын предприяти, эмхи зургаануудай, спортын бүлгэм, клубуудай, дээдэ, юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулинуудай мянга гаран спортсменүүд хабаадалсаба.

«Труд» бүлгэмэй областной советэй долоодохи урилдаан спортын байшанһаа шэлэй завод хүрэтэр үнгэргэгдөө. Арадай депутадуудай Советскэ райгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо А. Н. Яковлевагай урилдаанда хабаадагшадта хандажа, үгэ хэлэһэнэй һүүлээр, спортсменүүд мүрысэжэ эхилээ.

Урилдаанай эхилһээр хорёод минутын үнгэрөөд байхада, шэлэй заводой Воронежско үйлсөөр ЛВРЗ-гэй спортын клубай түлөөлэгшэ Виктор Трунев түрүүлэн гүйжэ ябана. Тэрэ бүхы зайгаа 21 минута 13 секунда соо гаталжа, үнгэрэгшэ жэлэйхидэл адли түрүү һуури эзэлбэ. Мүн Виктор Трунев 1983 ондо энэ урилдаанда түрүүлжэ гараһан юм. Эрхимлэгшэһээ хорёод секундаар хожомдожо ерэһэн «Буревестник» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Григорий Черных хоёрдохи һуури эзэлнэ. Тэрэ 1980, 1982 онуудта энэ урилдаанда түрүүлжэ гараһан юм.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй, РСФСР-эй габьяата тренер Виктор Домниной хүмүүжүүлһэн олон спортсменүүд урилдаанда хабаадалсаа. Тэдэнэй дундаһаа Виктор Коробейников шалгаржа, гурбадахи һуури эзэлээ.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа мастерта кандидат Тамара Цой, 49-дэхи һургуулиин 10-дахи классай Оля Ян-фу-цай, долоодохи классай Ольга Лубкова, Оксана Терентьева, эдиршүүл соохоо 49-дэхи һургуулиин тренер Виктор Гордеевай хүмүүжүүлһэн һурагшад Дима Галимов, Толя Сангадиев гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлээ. 1-дэхи һургуулиин һурагша Юрий Черняев түрүү һуури эзэлһэн байна.

Спортын ветерануудай дунда урдандаа республика соогоо мэдээжэ болоһон спортсменүүд урилдаанда хабаадалсажа, залуушуулда өөрынгөө баян дүршэл харуулаа. Зайгаа 22 минута 57 секунда соо гаталһан спортын мастер Федор Капустин, эхэнэрнүүдэй дундаһаа Любовь Матвеева гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлжэ, шан бэлэгүүдтэ хүртэбэ.

52-дохи, 36-дахи, 49-дэхи һургуулинуудай һурагшад Оля Олейникова, Лена Гайда, Лена Широбокова, 17-дохи һургуулиин Олег Яценко, Владимир Петров гэгшэд шалгараа. Урилдаанда Пѳтр Радикальцевай аша басаган, хүбүүн хоёр хабаадалсажа, сугларагшад болон спортсменүүдые баясуулаа. Мүнөө 43-дахи һургуулиин нэгэдэхи, табадахи классуудта Анна Леша хоёр һурадаг юм. Мүн Радикальцевай хани нүхэр Мария Семеновна урилдаанда эрхимлэһэн спортсменүүдтэ, командануудта дурасхаалай грамота, бэлэгүүдые барюулалсаа.

Тэрэшэлэн урилдаанда гэр бүлөөрөө хабаадагшад соохоо Буряадай модо болбосоруулдаг, мебель хэдэг комбинадай профкомой түрүүлэгшын орлогшо С. И. Петровтоной, «Бурятэнерго» нэгэдэлэй Тамара Кокоринтоной гэр бүлынхид шалгаржа, шан бэлэгүүдтэ хүртэбэ. Тиихэдэ спортын эгээ үнинэй ветеран М. И. Стопа тусхай шанда хүртөө. Тэрэ мүнөө 63-тай болоожо ябаашье һаа, энэ урилдаанда тэрэ дүрбэдэхиеэ хабаадаһан байна.

Команданууд соохоо «Электромашина» заводой, үнгэрэгшэ жэлдэ эрхимлэһэн лесотехникумэй, Сэлэнгын районой Холбоолжоной уурхайн команданууд түрүүшын гурбан һуури эзэлээ. Мүн шэлэй заводой нэгэдэхи, 49-дэхи һургуулинуудай команданууд урилдаанда олон спортсменүүдые хабаадуулһан байжа, тусхай кубогаар шагнагдаа.

Н. ИВАНОВ.

В. ПЛУТТЫН буулгаһан энэ зураг дээрэ столой теннисээр республикын чемпион Сергей Ушаковые харанат. Шадабари түгэс энэ спортсмен Зүүн Сибириин технологическа институдта һурадаг юм.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ ТИРАЖ»

«45-һаа 6-ень таахa» ба «36-һаа 5-ень таахa», «Спортлотонуудай» 1986 оной апрелиин 27-до үнгэргэгдэһэн 17-дохи тираж.

«45-һаа 6-ень таахa»: 4 — бокс, 7—классическа барилдаан, 11 — волейбол, 16 — мори урилдаалгын спорт, 18—хүнгэн атлетикэ, 34 — ногоон дээрэ наадагдадаг хоккей,

«36-һаа 5-ень таахa»: 2 — биатлон, 12 — гимнастика, 17 — конькигаар урилдаалгын спорт, 29—стендовэ буудалга, 31—фехтовани.

(ТАСС).

ЭРХИМҮҮД ТОДОРОО

Үйлэдбэриин коллективүүдэй болон һуралсалай газарнуудай дунда шатараар эхилһэн наадан дүүрэбэ. Эндэ технологическа институдай һү-мяха үйлэдбэрилгые оньһожоруулгын факультедэй командын гэшүүд абажа боломоор 12 очкоһоо 12 очко абажа, түрүү һуури эзэлбэ. Зүгөөр эдэнэр конкурсһоо гадуур мүрысэһэн байгаа Тиигэжэ эрхимлэгшэдһээ хоёр очкогоор гээгдэһэн соёлой институдай командын басагад түрүүлжэ гараа. Хүбүүд соохоо механико-технологическа техникумэй команда эрхимлээ.

Эхэнэр шатаршадай дундаһаа трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын команда шалгарба.

Эрэшүүлэй бүлэг соохоо хүдөө ажахын техникумэй команда абажа боломоор 36-һаа 32 очкотой болонхой. Нарин сэмбын, мяха-консервын комбинадуудай команданууд удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Октябрьска районой үйлэдбэриин коллективүүдэй дунда шатараар үнгэргэгдэһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Эндэ Ербановай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын техникумэй, мяха-консервын, нарин сэмбын комбинадуудай команданууд түрүүшын гурбан һуури эзэлбэ.

Мүрысөөндэ түрүүлэгшэдтэ грамота, бэлэгүүд барюулагдаа.

Л. ГАРМАЕВА.

ГУРБАДАХИ ҺУУРИ ЭЗЭЛБЭ

Һур харбалгаар «Буревестник» бүлгэмэй Россин Советэй кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн Дагестанай АССР-эй ниислэл — Махачкала хотодо болобо. Россин Федерациин юһэн область, хизаар болон автономито республикын 50 гаран мэргэшүүл хабаадаһан байгаа.

Манай областной советэй нэрэ хүндые хамгаалһан Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэр командаараа гурбадахи һуури эзэлбэ. Манай хүбүүд, басагад командаараа түрүү һуурида гараһан байха юм.

Институдай студент Д. Балданов хёрхо мэргэнээр харбажа, хоёрдохи һуури эзэлээ. Тэрээнтэй хамта һурадаг З. Батуев бронзо медаляар шагнагдаба.

Балданов 90 метрһээ харбахадаа, түрүү һуури эзэлһэн, 70 метртэ хоёрдохи һуурида гараһан, харин 50 болон 30 метртэ гурбадахи шангуудта хүртэһэн байгаа. Батуев 70 метртэ эрхимлээ. 50 метрһээ харбахадаа, мүнгэн медаляар шагнагдаба. Тренер спортын мастер Юрий Будаев командые һурган һориһон байгаа.

А. ЦЫПЫЛЭ,
Зүүн Сибириин технологическа институдай спортклубай түрүүлэгшэ.

ЗАНШАЛТА ЗУРГААДАХИ...

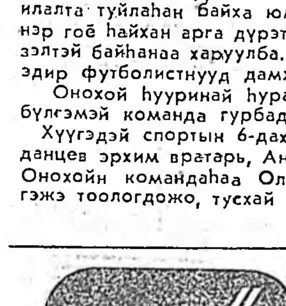
Эдиршүүлэй дунда футболоор заншалта зургаадахи мүрысөөн Улаан-Үдэ хотын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай стадион дээрэ үнгэргэгдэжэ, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хотонуудай зургаан команда хабаадаба.

Мүрысөө эмхидхэһэн хүүгэдэй спортын 6-дахи һургуулиин эдир футболистнууд һайнаар наадажа, бүхы уулзалгануудтаа илалта түйлаһан байха юм. Шиидхэхы уулзалгануудтаа тэдэнэр гоё һайхан арга дүрэтэй, илалта түйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа харуулба. Тиигэжэ манай спортын һургуулиин эдир футболистнууд дамжуулгын кубогаар шагнагдаа.

Онохой һууринай һурагшад — хоёрдохи, харин «Спартак» бүлгэмэй команда гурбадахи һууринуудые эзэлбэ.

Хүүгэдэй спортын 6-дахи һургуулиин һурагшад Саша Черданцев эрхим вратарь, Андрей Пойманов бэрхэ хамгаалагша, Онохойн командаһаа Олег Тарабукин бэрхэ добтологшо гэжэ тоологдожо, тусхай шангуудта хүртэһэн байна.

Б. МИРОМАНОВ.

СССР-эй КОМАНДА — ДЭЛХЭЙН ЧЕМПИОН

Хэрбээ манай хоккеистнүүд Финляндиин командые 8:0 гэһэн тоотойгоор амарханаар шүүгээ һаа, Швециин командатай алтанай сэнтэй медалиин түлөө яһалал эдэбхитэй, эршэтэйгээр тэмсэхэ болохобди гэжэ дэмы һанаагүй ёһотой. Үнэхөөрөөшье, шведүүд шиидэнги мүльһэн дээрэ гараа. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр алдаагшье, тэмсээшье һаа, хоёрдохи һуурида гарахабди, харин шүүбэл, алтанда хүртэхэбди гэжэ лаб мэдэнхэй ябаа бшуу. Түрүүшээгээр хоёр шайба оруулаад байхадань, манай хоккеистнүүд баһал финнүүдые илаһандал амарханаар алтан медальда хүртэхэнь гэжэ харагшад досоогоо һанаад һуугаа ёһотой. Зүгөөр хоёрдохи үеын эхиндэ ба һүүл багаар манай хамгаалагшад Гусаров, Фетисов гэгшэд ехэл бүдүүлиг алдуу гаргажа, шведүүдтэ тэнсүү эрхэ байдалтай болохо арга олгоо бшуу. Юрэдөөл, 2:2 гэһэн тоотой һүүлшын, гурбадахи үеын эхилээд. урма зоригоо бадарһан шведүүдэй эдэбхитэйгээр добтолжо эхилхэдэ, юун бологшол ааб гэжэ һэжэглэмээр болоод байгаа юм. Эндэл Вячеслав Быков, Михаил Варнаков гэгшэд шадабари түгэсөөр, үсэдөөр наадажа, 18-дахи минутын ябажа байхада, үнинэй хүлеэгдэһэн шайба сохижо оруулба. Сэхыень хэлэхэдэ, иигэжэл үнэтэй сэнтэй илалта түйлагдаа. Саашадаа хүлеэгдээгүй юумэн болоогүй, манайхил шүүхэл ёһоороо шүүгээ гэжэ тобшолмоор.

Бронзо медальда хүртэхын түлөө Финляндиин болон Канадын команданууд мүльһэн дээрэ гаража тэмсэбэ. Эндэ яһала шадамар бэрхэеэ гэршэлжэ, харагшадай халуун анхаралда хүртэһэн манай хойто хүршэ — Финляндиин командa тэнсээшье һаа, гурбадахи һуурида гараха аргатай байгаа. Түрүүшын үеын дүүрэхэдэ, нааданай тоо 1:1 байба. Тэнсэлгэ. Хоёрдохи үеын эхин дээрэ Саттерай удамаршалдаг добтологшод үсэд нэтэрүүгээр, заримдаа бүдүүлигээр наадажа байжа, бүлюу байдал хангажа шадаба. 3:1 гэһэн тоотойгоор канадынхид шүүжэ ябаба. Финнүүдэй залуу тренер Корпи ямар захяа, заабари үгөө юм — бү мэдэе. Юуб гэхэдэ, гэнтэ хурдан түргэн гүйдэлтэй болошоһон Финляндиин хоккеистнүүд урагшаа дабшаһаар дабшаад. Ялонен, Виртанен хоёрой һайгаар нааданайнгаа тоое 3:3 болгобо. Теэд гурбадахи үе соо финнүүд бирабагүй. Заал һаа медальда хүртэхэ гэжэ зоригжоһон канадынхид үшөө нэгэ шайба сохижо оруулба. Сэхынь хэлэхэдэ, финнүүд ямаршье эдэбхи үүсхэлгүйгөөр, эрмэлзэл урмагүйгөөр наадажа, шүүгдэхэ баатай болобо. Хайран «бронзо» тиигэжэ алдагдаба бшуу. Дан эртэ тэдэнэр һанаагаа амаршаһан байгаа гээшэ бэшэ гү? (ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Агропромой үндэһэн шухала зорилгонууд» — түрүү бэшэг. «Росси шэнэ табан жэлэй эхин дээрэ» — ТАСС-ай материал. «Нүүжэ ерэгшэд барилгын шанар сэгнэхэ» — Л. Кальминагай репортаж. «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Профсоюзай ажабайдал». «Шэнэ ёһоор хүдэлхэ саг тулаа» — А. Праведниковай статья. «Ашаа тээгшэ мэргэжэлээ яажа дээшэлүүлхэ болоноб?» — Е. Румянцевай репортаж. «Редакцида ерэһэн бэшэгүүд» — суглуулбари. «Иимэ хэрэгые бэлээр бүтээхэгүйш» — Ц. Ширапдоржиевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Һургуулиин реформо бэелүүлнэбди». «Холбоо барисаа байгуулхадаа» — В. Медведевэй статья. «Ленин ба Буряад орон». — Р. Ажеевагай статья. «Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ юун болоноб» — ТАСС-ай ба АПН-эй корреспондентнүүдэй эльгээһэн материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Спорттой бүхы наһаараа үелжэ». «Хорин хүнэй аша туһада» — В. Медведевэй статья. Баскетбол. «Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө» — С. Афанасьевай статья. Футбол. «Амур» — «Сэлэнгэ» — 0:0 — А. Карповай статья.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.45—Мультфильмнүүд. 10.05—«Успех»—уран һайханай фильм. 11.35—«Аяншалагшадай клуб». 12.35—Шэнэ һонин (12.40 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ һонин. 15.50—Баримтата фильм. 16.00—«Призвание» — тележурнал. 17.00—«Бултанда зорюулагдаһан стадион». 17.30—«Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 18.00—Арадай инструментнүүдэй абяан зэдэлнэ. 18.30—«...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 19.15—«Мүнөөнэй дэлхэй ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн». 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал»—мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.30—«Магистраль»—уран һайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35—Телевизор харагшадай анхаралда. 23.05—«Страницы советского искусства. Литература и театр»—10 серитэй баримтата фильм. 10-дахи фильм. 00.20—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Географи. 7-дохи класс. 10.05, 13.40—Немец хэлэн. 11.05—Совет уран зурагай искусство. 11.35—Түүхэ. 9-дэхи класс. 12.05—Түрэлхидтэ тележурнал. 13.10—В. И. Лебедев-Кумачай шүлэгүүд болон дуунууд. 14.10—«Эрдэм ухаан—хүсэн». 14.40—Майн 1-нэй 100 жэлдэ зорюулагдаһан һайндэрэй дамжуулга. 16.10—Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 18.20 — Соносхолнууд. 18.30—Дуу. хатарай «Байгалай долгинууд» гэһэн студентнэрэй арадай ансамблиин 25 жэлэй ойдо. 19.20—Телевизор харагшадай бэшэгүүдээр һайндэрэй амаршалгын концерт.

Москва. 20.00—«Нүүрһэ малталгада ба зөөлгэдэ гээлтэ хоролтые яажа болюулхаб» (Кузбасс).

Улаан-Үдэ. 20.30 — Мультфильм.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15—Ритмическэ гимнастика. 21.45—«Арадай аялга дуунууд». 22.00—«Время». 22.35—«Чужой звонок»—уран һайханай фильм.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-63-08, зам. редактора 2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, перевода—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-01431. Заказ № 101. Индекс 04609